

Includ-EU

Περιφερειακή και τοπική εμπειρογνωμοσύνη, ανταλλαγή και δέσμευση για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής στην Ευρώπη.

Στέγαση

The project is funded by the Asylum, Migration and Integration Fund of the European Union

Generalitat de Catalunya
Departament d'Igualtat
i Feminismes

GEMEENTE TILBURG

REGION OF CRETE
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

anci
toscana

www.includeu.eu

Αυτό το έργο χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι απόψεις που εκφράζονται στην παρούσα δημοσίευση είναι αυτές των συγγραφέων και δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις απόψεις του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ). Οι χρησιμοποιούμενοι προσδιορισμοί και η παρουσίαση του υλικού σε όλη την έκδοση δεν υποδηλώνουν την έκφραση οποιασδήποτε γνώμης εκ μέρους του ΔΟΜ σχετικά με το νομικό καθεστώς οποιασδήποτε χώρας, περιοχής, πόλης ή περιοχής, ή των αρχών της, ή σχετικά με τα σύνορά της.

Ο ΔΟΜ έχει δεσμευτεί στην αρχή ότι η μη βίαιη μετανάστευση ωφελεί τους μετανάστες και την κοινωνία. Ως διακυβερνητικός οργανισμός, ο ΔΟΜ συνεργάζεται με τους εταίρους του στη διεθνή κοινότητα με σκοπό: να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των διαδικαστικών προκλήσεων της μετανάστευσης, να προωθήσει την κατανόηση των μεταναστευτικών ζητημάτων, να ενθαρρύνει την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη μέσω της μετανάστευσης και να υποστηρίξει την ανθρώπινη και αξιοπρεπή διαβίωση και ευημερία των μεταναστών.

Το παρόν briefing χρηματοδοτήθηκε από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το περιεχόμενο του παρόντος briefing εκφράζει μόνο την άποψη του συντάκτη και αποτελεί αποκλειστική του ευθύνη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν αναλαμβάνει καμία ευθύνη για την ενδεχόμενη χρήση των πληροφοριών που περιέχει.

Εκδότης: Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
(ΔΟΜ) Γραφείο Συντονισμού του ΔΟΜ για τη
Casale Strozzi Superiore
Via L.G. Faravelli snc 00195, Rome
Τηλέφωνο: +39 06 44 23 14 28
Email: iomrome@iom.int
Ιστοσελίδα: www.italy.iom.int

Η παρούσα δημοσίευση εκδόθηκε χωρίς επίσημη επιμέλεια από τον ΔΟΜ.
Η παρούσα δημοσίευση εκδόθηκε χωρίς την έγκριση της Μονάδας Εκδόσεων (PUB) του ΙΟΜ.
Η παρούσα δημοσίευση εκδόθηκε χωρίς επίσημη μετάφραση από τη Μονάδα TRS..

Φωτογραφία Εξωφύλλου: www.pexels.com/ Daniel NETTESHEIM

© IOM 2023

Μερικά δικαιώματα διατηρούνται. Το παρόν έργο διατίθεται σύμφωνα με [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 IGO License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/igo/legalcode) (CC BY-NC-ND 3.0 IGO).*

Για περισσότερες προδιαγραφές ανατρέξτε στα [Πνευματικά δικαιώματα και Όροι Χρήσης](#).

Η παρούσα δημοσίευση δεν πρέπει να χρησιμοποιείται, να δημοσιεύεται ή να αναδιανέμεται για σκοπούς που αποσκοπούν κυρίως σε εμπορικό όφελος ή χρηματική αποζημίωση, με εξαίρεση εκπαιδευτικούς σκοπούς, π.χ. για να συμπεριληφθεί σε εγχειρίδια.

*<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/igo/legalcode>

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή.....	5
Περιγραφή του έργου Includ-EU.....	6
Σκοπός του Briefing.....	7
Σύντομη εισαγωγή στο Σχέδιο Δράσης για την Ένταξη και την Ενσωμάτωση.....	7

Το δικαίωμα στη στέγαση σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.....

8

Συνθήκες στέγασης για τους πολίτες Τρίτων Χωρών στην ΕΕ.....	9
Αντίκτυπος του COVID-19 στην πρόσβαση σε στέγαση για τους Πολίτες Τρίτων Χωρών.....	10
Μέτρα μετριασμού των επιπτώσεων.....	11

Το πλαίσιο στέγασης στις Includ-EU χώρες.....

13

Ελλάδα.....	14
Ιταλία.....	16
Ολλανδία.....	17
Ρουμανία.....	18
Σλοβενία.....	19
Ισπανία.....	21

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρωθώντας πολιτικές και πρακτικές στέγασης με λιγότερους αποκλεισμούς για τους Πολίτες Τρίτων Χωρών στην Ευρώπη.....	23
--	----

Εξασφαλίζοντας οικονομική και υλική υποστήριξη.....	23
Υποστηρίζοντας συνεργατικές λύσεις στέγασης.....	27
Ανάπτυξη δικτύων στέγασης με βάση την εμπιστοσύνη.....	30
Αστική ανάπτυξη.....	32
Διαχείριση ειδικών αναγκών.....	34

Συμβολή του Includ-EU στη στεγαστική ένταξη.....	37
--	----

Το πιλοτικό έργο Includ-EU.....	38
---------------------------------	----

Συμπεράσματα.....	39
-------------------	----

Βιβλιογραφία.....	41
-------------------	----

Εισαγωγή

Περιγραφή του έργου Includ-EU

Αναγνωρίζοντας και αξιοποιώντας την διαφορετικότητα των εδαφικών προσεγγίσεων και την εμπειρογνωμοσύνη στον τομέα της ένταξης, ο στόχος του έργου Includ-EU είναι να συμβάλει στη δημιουργία περισσότερο συνεκτικών και χωρίς αποκλεισμούς Ευρωπαϊκών κοινωνιών μέσω της ενίσχυσης της διακρατικής ανταλλαγής γνώσεων, της ανταλλαγής εμπειρών, της συνεργασίας και των εταιρικών σχέσεων μεταξύ των τοπικών και περιφερειακών αρχών στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Ολλανδία, την Ρουμανία, τη Σλοβενία και την Ισπανία. Χρηματοδοτούμενο από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το έργο επικεντρώνεται στα εξής σημεία:

- a) στη βελτίωση των γνώσεων και των ικανοτήτων για τη διευκόλυνση της ένταξης των Πολιτών Τρίτων Χωρών (ΠΤΧ),
- b) στην υλοποίηση και αξιολόγηση πιλοτικών έργων που προωθούν την ένταξη των Πολιτών Τρίτων Χωρών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο,
- c) στη δημιουργία ενός άτυπου δικτύου περιφερειών και τοπικών αρχών με διαφορετικό επίπεδο εμπειρογνωμοσύνης. Το έργο Includ-EU αξιοποιεί την διαφορετικότητα των εδαφικών προσεγγίσεων, καθώς και την υφιστάμενη πολιτική και πρακτική στον τομέα της ένταξης.

Σκοπός του Briefing

Μία από τις συνιστώσες του έργου στοχεύει συγκεκριμένα στον εμπλουτισμό των γνώσεων και την ενίσχυση των ικανοτήτων των τοπικών και περιφερειακών φορέων για την εφαρμογή καινοτόμων μέτρων ένταξης, μεταξύ άλλων μέσω της ανάλυσης των αποδεδειγμένων πρακτικών ένταξης και της διατύπωσης συστάσεων πολιτικής σε διάφορες θεματικές. Το παρόν briefing αποτελεί μέρος μιας σύνθετης άσκησης που περιελάμβανε τη χαρτογράφηση των επιτυχημένων πολυμερών, πολυεπίπεδων και δημόσιων-ιδιωτικών εταιρικών σχέσεων που αναπτύσσονται στις διάφορες διαστάσεις της ένταξης των Πολιτών Τρίτων Χωρών, (ΠΤΧ) όπως περιγράφονται στο νέο Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την Ένταξη και την ενσωμάτωση 2021-27, στις εξ χώρες-στόχους του έργου Includ-EU .

Το παρόν briefing αναλύει το στεγαστικό πλαίσιο για τους μετανάστες στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Ολλανδία, τη Ρουμανία, τη Σλοβενία και την Ισπανία, εστιάζοντας στις πιθανές επιπτώσεις για τις προοπτικές ένταξής τους. Παρουσιάζει επίσης καινοτόμες πρακτικές που συμβάλλουν στη βελτίωση της πρόσβασης σε επαρκή και οικονομικά προσιτή στέγαση για τους Πολίτες Τρίτων Χωρών και διατυπώνει συστάσεις προς τους φορείς οι οποίοι είναι αρμόδιοι για ολιστικές στεγαστικές πολιτικές που αφορούν τους μετανάστες στην ΕΕ.

Σύντομη εισαγωγή στο Σχέδιο Δράσης για την Ένταξη και Ενσωμάτωση

Στα τέλη του 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε το νέο Σχέδιο Δράσης της ΕΕ για την Ένταξη και την Ενσωμάτωση 2021-2027 (εφεξής "το Σχέδιο Δράσης"). Ενώ η ευθύνη για τις πολιτικές ένταξης βαρύνει πρωτίστως τα κράτη μέλη, η ΕΕ έχει θεσπίσει μια ευρεία δέσμη μέτρων για να προσφέρει κίνητρα και να στηρίξει τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, καθώς και την κοινωνία στην προσπάθειά της να προωθήσει την ένταξη. Το τρέχον Σχέδιο Δράσης καθορίζει τις προτεραιότητες της πολιτικής ένταξης της ΕΕ, προτείνει συγκεκριμένες δράσεις, παρέχει καθοδήγηση και περιγράφει τις ευκαιρίες χρηματοδότησης για τη μετατροπή της πολιτικής σε πράξη. Οι προτεραιότητες πολιτικής που καθορίζονται από το παρόν Σχέδιο Δράσης περιλαμβάνουν: εκπαίδευση και κατάρτιση χωρίς αποκλεισμούς, βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης και αναγνώριση των δεξιοτήτων, προώθηση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας με έμφαση στην αντιμετώπιση των αναγκών των ατόμων που προκύπτουν από τις διαδικασίες ενσωμάτωσης και πρόσβαση σε επαρκή και οικονομικά προσιτή στέγαση.

Ο πυλώνας "Στέγαση" του Σχεδίου Δράσης της ΕΕ δίνει έμφαση στην ανάγκη να εξασφαλιστούν οικονομικά προσιτές κατοικίες και να προωθηθεί η χωρίς διακρίσεις, αξιοπρεπής, προσβάσιμη και οικονομικά προσιτή στέγαση. Από την άποψη αυτή, τα εργαλεία για την ένταξη και την ενσωμάτωση βρίσκονται κυρίως στα χέρια των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών, ενώ η δράση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης αποσκοπεί στη διευκόλυνση και την προώθηση της συνεργασίας.

Το δικαίωμα στη στέγαση σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Το δικαίωμα σε κατάλληλη και προσιτή στέγαση αναγνωρίζεται σε πολλά διεθνή νομικά μέσα για τα ανθρώπινα δικαιώματα ως θεμελιώδες δικαίωμα. Για το λόγο αυτό, η εξασφάλιση της πρόσβασης στη στέγαση αποτελεί βασική συνιστώσα της πολιτικής ένταξης που στοχεύει τους Πολίτες Τρίτων Χωρών.

Πέρα από την αυστηρά υλική του διάσταση, η προάσπιση του δικαιώματος στέγασης είναι ζωτικής σημασίας για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την προσωπική ανάπτυξη, καθώς και προϋπόθεση για την απόλαυση άλλων δικαιωμάτων. Το Άρθρο 25.1 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ορίζει ότι "κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα σε ένα βιοτικό επίπεδο επαρκές για την υγεία και την ευημερία του ιδίου και της οικογένειάς του, που περιλαμβάνει τροφή, ένδυση, στέγαση, ιατρική περίθαλψη και τις αναγκαίες κοινωνικές υπηρεσίες (...)". Η ίδια διάταξη επαναδιατυπώνεται στο άρθρο 11 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά δικαιώματα, το οποίο προβλέπει το δικαίωμα σε ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στη στέγαση.

Η αντιμετώπιση εκτεταμένων περιστατικών διακρίσεων αποτελεί κορυφαία προτεραιότητα της πολιτικής ένταξης για την προάσπιση του θεμελιώδους δικαιώματος στη στέγαση. Η διεθνής σύμβαση για την εξάλειψη κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων ορίζει ότι "τα συμβαλλόμενα κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να απαγορεύουν και να εξαλείφουν τις φυλετικές διακρίσεις σε όλες τις μορφές τους και να εγγυώνται το δικαίωμα όλων, χωρίς διάκριση φυλής, χρώματος ή εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, στην ισότητα ενώπιον του νόμου, ιδίως στην απόλαυση των ακόλουθων δικαιωμάτων: (...) το δικαίωμα στέγασης" (Άρθρο5(ε) (iii)).

Για συγκεκριμένες ομάδες-στόχους, ιδίως για τους Πολίτες Τρίτων Χωρών που λαμβάνουν διεθνή ή επικουρική προστασία, διατίθενται πρόσθετες υπηρεσίες υποστήριξης. Το Άρθρο 21 της Σύμβασης σχετικά με το Καθεστώς των Προσφύγων ορίζει ότι "όσον αφορά τη στέγαση, τα συμβαλλόμενα κράτη (...) θα πρέπει να παρέχουν στους πρόσφυγες που διαμένουν νόμιμα στο έδαφός τους μεταχείριση όσο το δυνατόν ευνοϊκότερη και, σε κάθε περίπτωση, όχι λιγότερο ευνοϊκή από εκείνη που παρέχεται στους αλλοδαπούς γενικά υπό τις ίδιες συνθήκες".

Συνθήκες στέγασης για τους πολίτες Τρίτων Χωρών στην ΕΕ

Πρόσφατα στοιχεία σχετικά με την πρόσβαση στη στέγαση στην ΕΕ υποδηλώνουν ότι η εξασφάλιση κατάλληλης στέγης έχει γίνει ολοένα και πιο δύσκολη την τελευταία δεκαετία. Μεταξύ του 2010 και 2019, οι τιμές των κατοικιών σημείωσαν σταθερή ανοδική τάση με συνολική αύξηση 19 τοις εκατό. Τα ενοίκια αυξήθηκαν κατά 13 τοις εκατό την ίδια περίοδο, με αυξήσεις στα περισσότερα Κράτη Μέλη (Eurostat 2020a:12).

Καθώς οι τιμές των κατοικιών και τα ενοίκια αυξάνονται, το κόστος στέγης καταλαμβάνει μεγάλο μέρος του προϋπολογισμού του νοικοκυριού και μπορεί να γίνει επαχθές. Κατά μέσο όρο, το 2019 τα νοικοκυριά χρησιμοποίησαν το ένα πέμπτο του διαθέσιμου εισοδήματός τους για την κάλυψη των δαπανών στέγασης. Το ίδιο ποσοστό αγγίζει το 39,3 τοις εκατό για τα άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας (Eurostat 2020a:15).

Κατά συνέπεια, το 11,8 τοις εκατό του πληθυσμού της ΕΕ που ζει σε πόλεις επιβαρύνθηκε υπερβολικά από το κόστος στέγασης. Αυτό σημαίνει ότι το κόστος στέγασης αντιπροσώπευε περισσότερο από το 40 τοις εκατό του διαθέσιμου εισοδήματος. Αντίθετα, μόνο το 7 τοις εκατό των νοικοκυριών σε αγροτικές περιοχές αντιμετώπισαν υπερβολικό κόστος στέγασης (Eurostat 2020a:15), με τη στέγη μακριά από τις αστικές περιοχές να είναι γενικά οικονομικά πιο προσιτή.

Τα στοιχεία σχετικά με τις συνθήκες στέγασης των Πολιτών Τρίτων Χωρών καταδεικνύουν υψηλότερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και στέρησης σε σύγκριση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Το 2019, οι Πολίτες Τρίτων Χωρών στην ΕΕ είχαν τις περισσότερες πιθανότητες να ζουν σε νοικοκυριά με υπερβολικό αριθμό συγκατοίκων (36%), ενώ το ίδιο ποσοστό για τους εθνικούς πολίτες ήταν περίπου 17 τοις εκατό (Eurostat 2020b).

Οι Πολίτες Τρίτων Χωρών αντιμετώπισαν επίσης το υψηλότερο ποσοστό επιβάρυνσης του κόστους στέγασης στην ΕΕ. Περίπου το 25 τοις εκατό αυτών δυσκολεύεται να καλύψει τα έξοδα στέγασης, σε σύγκριση με το 19 τοις εκατό των κατοίκων από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ και το 9 τοις εκατό των ημεδαπών πολιτών (Eurostat 2020b).

Παρά το γεγονός ότι δικαιούνται στέγαση επί ίσοις όροις με τους υπόλοιπους κατοίκους, οι Πολίτες Τρίτων Χωρών αντιμετωπίζουν πρακτικά σημαντικά εμπόδια στην πρόσβαση σε επαρκή στέγαση στη χώρα υποδοχής τους.

Ορισμένα από αυτά τα εμπόδια αντιμετωπίζουν και άλλες ομάδες κατοίκων και περιλαμβάνουν τη **μη προσιτή οικονομικά στέγαση, την αναντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης** σε οικονομικά ελκυστικές περιοχές, τη στασιμότητα της αγοράς κατοικίας και την αύξηση του κόστους κατασκευής, καθώς και την **δημιουργία συμφόρησης στην κοινωνική στέγαση**.

Τα υψηλά επίπεδα **ανεργίας και η εργασιακή ανασφάλεια** αποτελούν επίσης εμπόδια που επηρεάζουν τη στεγαστική ένταξη των Πολιτών Τρίτων Χωρών. Παρόλο που οι Πολίτες Τρίτων Χωρών παράγουν σε μεγάλο

βαθμό εισοδήματα, συχνά έχουν ανεπαρκείς ή βραχυπρόθεσμες συμβάσεις. Ως αποτέλεσμα, δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις αυστηρές απαιτήσεις εγγυήσεων για τα μισθωτήρια συμβόλαια και δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να ανταποκριθούν στο συνεχώς αυξανόμενο κόστος στέγασης, ιδίως σε μεγάλα αστικά κέντρα ή σε περιοχές με μεγάλες δυνατότητες απασχόλησης.

Άλλα εμπόδια στην πρόσβαση στη στέγαση προκύπτουν ως αποτέλεσμα της κατάστασης των Πολιτών Τρίτων Χωρών και περιλαμβάνουν:

- **απροθυμία, διακρίσεις ή αντιμεταναστευτικά συναισθήματα:** αυτό κυμαίνεται από απροθυμία των ιδιοκτητών ή αντίθεση των γειτόνων έως και πλήρη άρνηση στέγασης. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι Πολίτες Τρίτων Χωρών αναγκάζονται να αποδέχονται καταχρηστικές και ταπεινωτικές συνθήκες στέγασης,
- **περιοριστικές απαιτήσεις** για την πρόσβαση σε κοινωνική στέγαση, ιδίως απαιτήσεις διαμονής και καταβολής εγγύησης, οι οποίες συχνά αποδεικνύονται να είναι διακρίσεις,
- **έλλειψη πληροφοριών ή γνώσεων** σχετικά με τα νομικά δικαιώματα και τις διοικητικές διαδικασίες: τα γλωσσικά εμπόδια δυσχεραίνουν την πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες πληροφόρησης.

Αυτά τα εμπόδια στη στεγαστική ένταξη εκθέτουν τους Πολίτες Τρίτων Χωρών σε μεγάλους κινδύνους διαβίωσης σε συνθήκες παρατεταμένης επισφάλειας, **περιθωριοποίησης** και κοινωνικο-χωρικού διαχωρισμού, καθώς και σε υψηλότερο κίνδυνο έξωσης (FEANTSA και Abbé Pierre Foundation, 2018).

Η διαθεσιμότητα αξιοπρεπούς στέγασης διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για να μπορέσουν οι Πολίτες Τρίτων Χωρών να **απολαύσουν άλλα δικαιώματα**, όπως η οικογενειακή επανένωση, η πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση και την αγορά εργασίας και, ευρύτερα, να γίνουν πλήρη μέλη των τοπικών κοινοτήτων.

Οι Πολίτες Τρίτων Χωρών που διαμένουν σε επισφαλή ή ανεπίσημα καταλύματα, με μη δηλωμένα συμβόλαια στέγασης, δεν μπορούν να αποκτήσουν την άδεια διαμονής τους. Κατά συνέπεια, δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες που σχετίζονται με τα δικαιώματα. Η αντιμετώπιση των εμποδίων στεγαστικής ένταξης είναι ζωτικής σημασίας όχι μόνο για την προάσπιση των στεγαστικών δικαιωμάτων των Πολιτών Τρίτων Χωρών, αλλά και για την **προάσπιση ενός ευρύτερου συνόλου κοινωνικών δικαιωμάτων**.

Ορισμένες ομάδες Πολιτών Τρίτων Χωρών ενδέχεται να αντιμετωπίζουν **διακρίσεις σε πολλούς τομείς** όταν αναζητούν διευκολύνσεις και, ως εκ τούτου, χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής. Οι μετανάστες χωρίς νόμιμα έγγραφα δεν έχουν πρόσβαση σε στεγαστικά προγράμματα και συχνά αποκλείονται από τα συστήματα στέγασης έκτακτης ανάγκης. Επιπλέον, η απουσία τους από τα μητρώα διαμονής έχει ως αποτέλεσμα τη γενική υποτίμηση των πραγματικών στεγαστικών αναγκών. Άλλες ομάδες, όπως τα ασυνόδευτα παιδιά μεταναστών, οι Πολίτες Τρίτων Χωρών που αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας, οι εποχικοί εργάτες και τα θύματα βίας λόγω φύλου, ενδέχεται να χρειάζονται **στοχευμένα μέτρα στεγαστικής υποστήριξης**.

Αντίκτυπος του COVID-19 στην πρόσβαση σε στέγαση για τους Πολίτες Τρίτων Χωρών

Η πανδημία COVID-19 επιδείνωσε τις ήδη υπάρχουσες κοινωνικές ανισότητες που έπλητταν τους Πολίτες Τρίτων Χωρών και δυσκόλεψε την πρόσβασή τους σε επαρκή στέγαση. Παρόλο που οι Πολίτες Τρίτων Χωρών αντιπροσωπεύουν μικρό ποσοστό του πληθυσμού που μολύνθηκε στην Ευρώπη, η πανδημία έπληξε σκληρά όσους αντιμετώπιζαν επισφαλείς συνθήκες στέγασης ή στερήσεις.

Η έλλειψη **επαρκών χώρων για την υποχρεωτική καραντίνα** ήταν ένα πρόβλημα που αντιμετώπισαν υπέρμετρα οι Πολίτες Τρίτων Χωρών. Όσοι από αυτούς διέμεναν σε κέντρα υποδοχής, σε άτυπους οικισμούς ή ήταν άστεγοι δεν μπορούσαν να αυτοαπομονωθούν και να διατηρήσουν τη φυσική απόσταση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στα ελληνικά κέντρα υποδοχής, η μετακίνηση των κατοίκων των εγκαταστάσεων υποδοχής ήταν περιορισμένη και η έξοδος δεν επιτρεπόταν, με εξαίρεση έναν εκπρόσωπο ανά οικογένεια ή ομάδα διαμενόντων που κάλυπτε τις βασικές ανάγκες.

Η **στέρωση στέγασης, η εκμετάλλευση και οι διακρίσεις επιδεινώθηκαν** από την υγειονομική κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Καθώς οι οικονομικές παροχές σταματούν και η οικονομική ύφεση και η απώλεια θέσεων εργασίας επιδεινώνονται, οι προοπτικές στέγασης γίνονται όλο και πιο δυσοίωτες για τους Πολίτες Τρίτων Χωρών. Οι τιμές των ενοικίων συνέχισαν να αυξάνονται, καθιστώντας τις μισθώσεις απρόσιτες για πολλούς ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων των Πολιτών Τρίτων Χωρών (Housing Europe 2021). Μία από τις μεγαλύτερες ανησυχίες που αναφέρθηκαν στις εξεταζόμενες χώρες είναι η **απώλεια κατοικίας** λόγω απώλειας θέσεων εργασίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί η ζήτηση για προσωρινή, χαμηλού κόστους στέγαση για όσους αντιμετωπίζουν ανεργία, συμπεριλαμβανομένου του τότε γηγενή πληθυσμού.

Τέλος, η **έλλειψη πρόσβασης σε εξακριβωμένες πληροφορίες σχετικά με το COVID-19** επηρέασε άμεσα την διαβίωση σε καλές συνθήκες και την υγεία των Πολιτών Τρίτων Χωρών. Οι υποστηρικτικές υπηρεσίες ήταν κλειστές στο κοινό και έπρεπε να προσαρμοστούν σε απομακρυσμένους φορείς παροχής υπηρεσιών. **Οι διοικητικές διαδικασίες διαρκοῦσαν περισσότερο** λόγω των περιορισμών που επιβάλλονταν στη φυσική παρουσία των πελατών στις υπηρεσίες. Αυτό οδήγησε σε μεγαλύτερη περίοδο αναμονής για την πρόσβαση στην κοινωνική στέγαση και την αποχώρηση από τις εγκαταστάσεις υποδοχής.

Γενικότερα, η πανδημία απέστρεψε την προσοχή από τις υπάρχουσες προκλήσεις: όσο δεν αντιμετωπίζονται οι διαρθρωτικοί παράγοντες που αναφέρθηκαν στην εισαγωγή και οι άλλες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι Πολίτες Τρίτων Χωρών για την πρόσβαση σε κατοικία, η κατάσταση είναι πιθανό να επιδεινωθεί ακόμη περισσότερο.

Μέτρα μετριασμού των επιπτώσεων

Στο πλαίσιο αυτό, οι υφιστάμενες βέλτιστες πρακτικές προσαρμόστηκαν για να αντιμετωπίσουν τις νέες προκλήσεις στον τομέα της στέγασης και των συνθηκών διαβίωσης. Τα μέτρα μετριασμού κυμαίνονταν από άδειες και παράταση προθεσμιών έξωσης μέχρι άμεση οικονομική στήριξη και μεγαλύτερη πρόσβαση στην πληροφόρηση.

Ορισμένες χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ιταλίας, παρέτειναν **τις άδειες παραμονής** και προθεσμίες για άλλα βασικά δικαιολογητικά προκειμένου να διασφαλιστεί η πρόσβαση στα μέτρα στήριξης έκτακτης ανάγκης. Η ίδια παράταση χορηγήθηκε και όσον αφορά τη διαμονή στα κέντρα υποδοχής για τους αιτούντες άσυλο και τους κατόχους διεθνούς προστασίας που έπρεπε να εξέλθουν από το σύστημα υποδοχής κατά τη διάρκεια του εγκλεισμού. Στην Ιταλία, οι δήμοι είχαν τη δυνατότητα να συμπεριλάβουν κέντρα υποδοχής δεύτερης βαθμίδας (SIPROIMI) μεταξύ των χώρων αυτοαπομόνωσης ή καραντίνας.

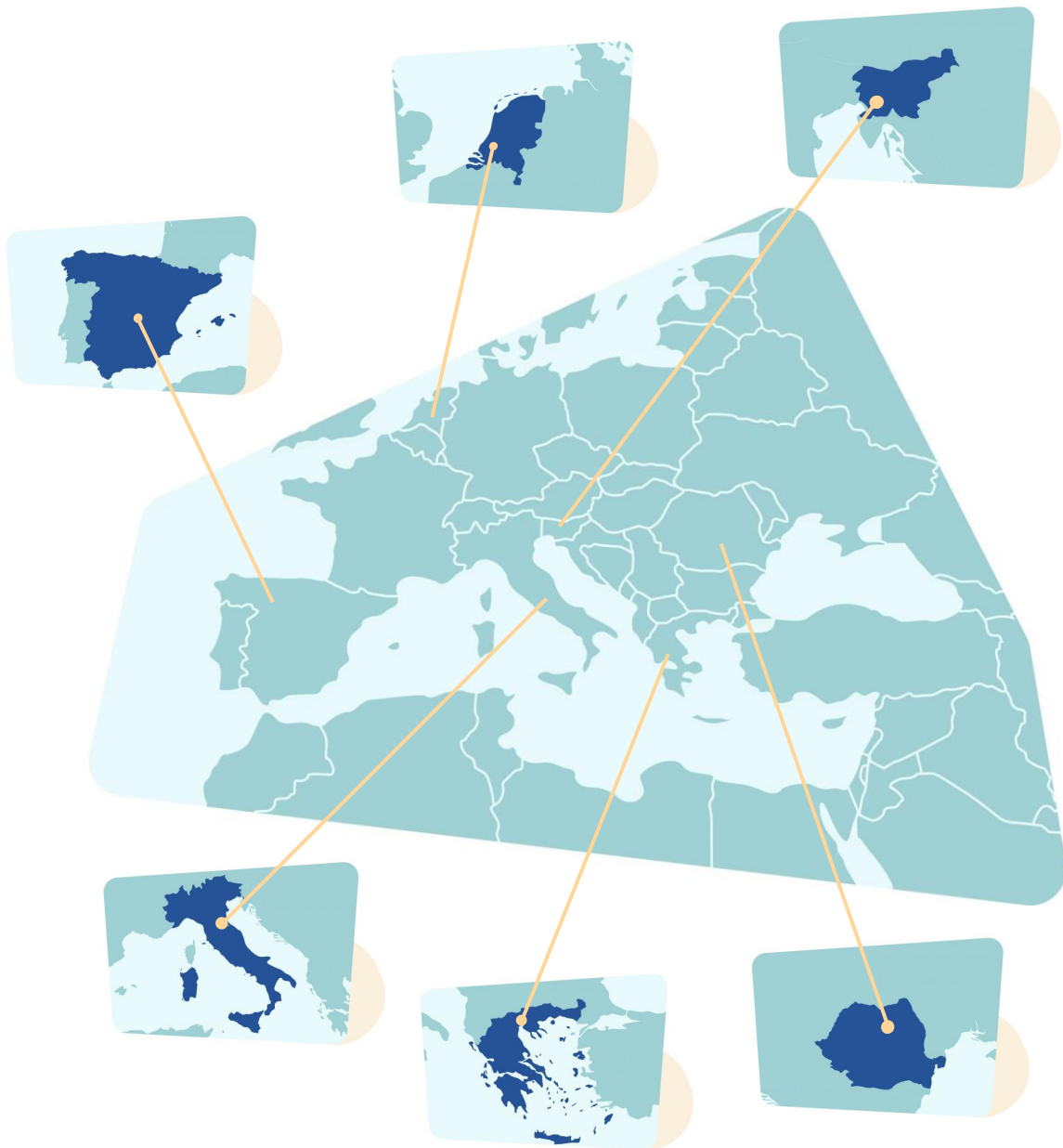
Όσον αφορά την **οικονομική στήριξη**, εκτός από άλλες εθνικές παροχές, ορισμένες Περιφέρειες της Ιταλίας παρείχαν πρόσθετη στήριξη για τη μίσθωση. Το Λάτσιο, για παράδειγμα,

δημιούργησε ένα ταμείο με αυτόν τον σκοπό, το οποίο παρέχει πρόσβαση στους Πολίτες Τρίτων Χωρών που διαμένουν στην Περιφέρεια. Τα ίδια μέτρα υιοθετήθηκαν από ορισμένους δήμους, μεταξύ των οποίων το Τορίνο και το Μιλάνο. Οι εν λόγω πόλεις παρέτειναν τις περιόδους υποδοχής στα νυχτερινά κέντρα φιλοξενίας μέχρι το τέλος Μαΐου και έθεσαν σε λειτουργία ξενοδοχείο COVID-19 όπου άτομα με δύσκολες συνθήκες διαβίωσης θα μπορούσαν να διαμένουν δωρεάν σε περίπτωση που απαιτούνταν καραντίνα.

Εκτός από τα μέτρα υποδοχής και τα οικονομικά μέτρα που προαναφέρθηκαν, λήφθηκαν επίσης μέτρα για τη βελτίωση της **επικοινωνίας και των υπηρεσιών πληροφόρησης**. Στην Ολλανδία η Parnassia Groep, η Pharos και το Εθνικό Κέντρο Ψυχοτραυμάτων Arq εκπόνησαν τον οδηγό "An eye for diversity during the Coronapandemic", με συμβουλές και πρακτικές πληροφορίες στους επαγγελματίες που ήταν υπεύθυνοι για την ευημερία των μεταναστών. Στην Ιταλία, πολλές περιφέρειες και δήμοι δημοσίευσαν πληροφορίες στους δικτυακούς τους τόπους και ενεργοποίησαν αριθμούς δωρεάν τηλεφωνικών πληροφοριών. Ο τρίτος τομέας και οι διεθνείς οργανισμοί διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση αυτού του εγχειρήματος.

Πλαίσιο στέγασης στις Includ-EU χώρες

Ενώ τα προαναφερθέντα εμπόδια και οι προκλήσεις είναι σε μεγάλο βαθμό κοινές για όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, υπάρχουν **ιδιαιτερότητες σε επίπεδο χώρας** ανάλογα με τη μεταναστευτική ιστορία, την οικονομική και στεγαστική κατάσταση και τις εθνικές πολιτικές πρόνοιας και ενσωμάτωσης.

Ελλάδα

Η Ελλάδα στερείται συνεκτικής πολιτικής κοινωνικής στέγασης για τις ευάλωτες ομάδες. Οι περικοπές των κοινωνικών δαπανών κατά την περίοδο κρίσης στα μέσα του 2000 είχαν ως αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (FEANTSA, 2012:7). Ως εκ τούτου, οι στεγαστικές ανάγκες αντιμετωπίστηκαν παραδοσιακά είτε από ιδιωτικούς φορείς είτε **ανεπίσημα** μέσω δικτύων υποστήριξης οικογενειών, παρά μέσω κρατικών πολιτικών.

Οι διαθέσιμες μορφές στεγαστικής υποστήριξης περιλαμβάνουν υπηρεσίες πρόληψης της έλλειψης στέγης, υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, μεταβατική διαμονή και στέγαση και υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης (Κουραχάνης, 2015:114). Οι υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης είναι η επικρατέστερη μορφή κοινωνικής υποστήριξης (Κουραχάνης, 2017). Μεταξύ των υφιστάμενων **προληπτικών μέτρων**, οι επιδοτήσεις ενοικίου είναι διαθέσιμες σε όλους τους κατοίκους, συμπεριλαμβανομένων των Πολιτών Τρίτων Χωρών που διαμένουν νόμιμα στη χώρα για τουλάχιστον πέντε συνεχή έτη και πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις επιλεξιμότητας. Όσον αφορά τις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, αυτές περιλαμβάνουν κέντρα ημέρας για αστέγους και καταφύγια διανυκτέρευσης. Οι τοπικές ΜΚΟ προσφέρουν υπηρεσίες συσσιτίου-κουζίνας, κοινωνικά φαρμακεία και κοινωνικά παντοπωλεία.

Οι εθνικές αρχές είναι υπεύθυνες για τα **προγράμματα υποδοχής** των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο. Η κυβέρνηση χρηματοδοτεί το HELIOS, ένα μεγάλο πρόγραμμα ένταξης που υλοποιείται από τον ΔΟΜ και αποσκοπεί στην αποσυμφόρηση των δημόσιων κέντρων υποδοχής και στην ενίσχυση των προσφύγων στην αναζήτηση ιδιωτικής στέγης (βλ. Πλαίσιο 1). Το επίσημο σύστημα στέγασης των αιτούντων άσυλο αποτελείται από:

- a) διαμονή στα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης που έχουν ιδρυθεί στα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου και στο βορειοανατολικό κέντρο του Φυλακίου,
- b) κέντρα προσωρινής διαμονής (στρατόπεδα) στην ηπειρωτική Ελλάδα,
- c) διαμονή και στέγαση σε διαμερίσματα και κτίρια σε αστικές περιοχές.

Πέρα από το στάδιο της υποδοχής, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας παρέχεται κάθε αναγκαία βοήθεια σε θέματα στέγασης με τους όρους που ισχύουν για τους Έλληνες πολίτες, λαμβάνοντας υπόψη τη διασφάλιση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στη στέγαση.

Καθώς η οικονομική προσιτότητα και οι συνθήκες διαβίωσης γίνονται όλο και πιο επισφαλείς, στην Ελλάδα, η πλειονότητα των Πολιτών Τρίτων Χωρών επιβαρύνεται υπερβολικά από το κόστος στέγασης (70,2%), σχεδόν διπλάσια από τους Έλληνες πολίτες (34,3%), οι οποίοι επίσης δυσκολεύονται να πληρώσουν το κατάλυμα στο οποίο ζουν. Σχεδόν οι μισοί Πολίτες Τρίτων Χωρών ζουν σε νοικοκυριό με πολλούς συγκατοίκους (49,7%) σε σύγκριση με το 28,9 των Ελλήνων υπηκόων (Eurostat 2020b).

Οι βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι Πολίτες Τρίτων Χωρών στην Ελλάδα είναι:

- **γλωσσικά εμπόδια:** κατά την έξοδό τους από το σύστημα υποδοχής, οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας δεν γνωρίζουν καθόλου την ελληνική γλώσσα. Αυτό δημιουργεί προβλήματα στην έγκαιρη εκπλήρωση των διοικητικών διαδικασιών για την υπογραφή νομικά δεσμευτικών εγγράφων,

συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών μίσθωσης, **ανεπαρκή κεφάλαια** για την κάλυψη των αρχικών δαπανών στέγασης,

- **ανεπαρκής διάχυση πληροφοριών** και ανεπαρκής απλοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών, που οδηγεί σε καθυστερήσεις στη διοίκηση,
- **απροθυμία ή άρνηση των ιδιοκτητών ακινήτων** να μισθώσουν σε Πολίτες Τρίτων Χωρών λόγω ανησυχιών ότι οι δικαιούχοι δεν θα είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν στις μηνιαίες πληρωμές, ανησυχίες για καταστροφές στις ιδιοκτησίες τους, ξενοφοβία
- **έλλειψη** προσιτών και κατάλληλων διαμερισμάτων, ιδίως σε αστικές περιοχές.

Ιταλία

Το Ιταλικό Σύνταγμα αναφέρει το δικαίωμα στη στέγαση στο Άρθρο 47.2, ορίζοντας ότι η πρόσβαση στη στέγαση πρέπει να προωθείται μέσω κατάλληλων μέτρων κοινωνικής υποστήριξης. Ο Ενοποιημένος Νόμος για τη Μετανάστευση ρυθμίζει την πρόσβαση σε κατοικία για τους Υπηκόους Τρίτων Χωρών και παρέχει πρόσβαση σε δημόσια κατοικία με **ίσους όρους** με τους Ιταλούς πολίτες, εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Για τους αιτούντες άσυλο και τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας, η στέγαση παρέχεται άμεσα ή

έμμεσα από το κράτος. Μετά την αναγνώριση της διεθνούς προστασίας, η πρόσβαση σε βοήθεια στέγασης και στην αγορά ακινήτων διέπεται από τους ίδιους κανόνες που ισχύουν για τους πολίτες τρίτων χωρών και με ίσους όρους με τους Ιταλούς πολίτες. Εφόσον απαιτείται, χορηγείται μια πρόσθετη περίοδος υποδοχής, που ονομάζεται SIPROIMI.

Από το 2001 έως το 2010, ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν σοβαρή στέρηση στέγης στην Ιταλία τριπλασιάστηκε, παρόλο που περίπου το 72 τοις εκατό του πληθυσμού είναι ιδιοκτήτες του σπιτιού στο οποίο ζουν. Μόνο το 15,8 τοις εκατό του συνολικού αποθέματος κατοικιών **διατίθεται προς ενοίκιαση**, ενώ μόνο το 2,7 τοις εκατό αφορά δημόσιες κατοικίες ή κοινωνικό ενοίκιο. Οι μεγάλες μητροπολιτικές περιοχές είναι εκείνες στις οποίες συγκεντρώνονται τα στεγαστικά προβλήματα, αν και οι αγροτικές περιοχές επίσης αντιμετωπίζουν προβλήματα **κοινωνικού αποκλεισμού** και **γκετοποίησης**. Σε αυτό το πλαίσιο, τα στεγαστικά προβλήματα επηρεάζουν το 11,1 τοις εκατό του πληθυσμού, ενώ ο ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι 5,6 τοις εκατό. Σύμφωνα με την ISTAT (2015), το 2014 το 58,2 τοις εκατό των αστέγων στην Ιταλία ήταν αλλοδαποί.

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη από τον ΔΟΜ (2019), η **δυσπιστία** ή οι **διακρίσεις** από πλευράς δυνητικών ιδιοκτητών είναι ένα από τα κύρια εμπόδια στην πορεία προς την αυτονομία στέγασης στην Ιταλία. Τα κτηματομεσιτικά γραφεία συχνά δεν είναι πρόθυμα να ενεργήσουν ως μεσάζοντες για τους δυνητικούς ενοικιαστές Πολίτες Τρίτων Χωρών. Συνεπώς, τα δίκτυα γνωστών ή συμπατριωτών αναπληρώνουν την έλλειψη άλλων διαύλων για την εξασφάλιση στέγης. Ένα άλλο κρίσιμο ζήτημα είναι η **έλλειψη ενοικιαζόμενων κατοικιών και το υψηλό κόστος**, ιδίως στις μεγάλες πόλεις, όπου τα ακίνητα χρησιμοποιούνται και για δραστηριότητες υποδοχής τουριστών. Αντίθετα, η Ιταλία διαθέτει αχρησιμοποίητη και φθίνουσα ακίνητη περιουσία σε μικρές πόλεις και περιοχές που βιώνουν πληθυσμιακή μείωση.

Για να αντιμετωπίσουν αυτά τα προβλήματα και την έλλειψη δημόσιων κατοικιών, οι δήμοι και οι οργανώσεις του τρίτου τομέα έχουν αναπτύξει μια σειρά καινοτόμων εργαλείων, που συνήθως αναφέρονται ως **κοινωνική στέγαση**. Οι πρωτοβουλίες αυτές προωθούνται και χρηματοδοτούνται από δημόσιες αρχές, οργανώσεις του τρίτου τομέα και οντότητες του ιδιωτικού τομέα (π.χ. φιλανθρωπικά ιδρύματα, τράπεζες και ιδιώτες). Τα έργα αυτά, ωστόσο, είναι ως επί το πλείστον μικρής κλίμακας και επικεντρώνονται μόνο σε λίγες περιοχές.

Ολλανδία

Στην Ολλανδία, το ποσοστό επιβάρυνσης από το κόστος στέγασης ανέρχεται στο 23,7 τοις εκατό για τους μη πολίτες της ΕΕ, ενώ για τους υπηκόους της ανέρχεται στο 10,9 τοις εκατό. (Eurostat 2020b). Ομοίως, μόνο το 4,6 τοις εκατό των Ολλανδών πολιτών ζουν σε συνθήκες συνωστισμού, ενώ περισσότεροι από το ένα τέταρτο (27,6%) των μη πολιτών ΕΕ δεν έχουν στη διάθεσή τους επαρκή αριθμό δωματίων (Eurostat 2020b).

Γενικά, στην Ολλανδία, ο εντοπισμός των διαθέσιμων κατοικιών για τους κατόχους αδειών διαμονής είναι τελικά ευθύνη των **δήμων**. Λόγω της μακροχρόνιας **έλλειψης κατοικιών** που επηρεάζει όλους τους κατοίκους, η εξασφάλιση κατοικιών χαμηλού κόστους έχει φθάσει σε επίπεδα κρίσης, με τους δήμους εντός του λεγόμενου Randstad (κεντρικές επαρχίες που περιλαμβάνουν τις τέσσερις μεγαλύτερες πόλεις) να υποφέρουν περισσότερο.

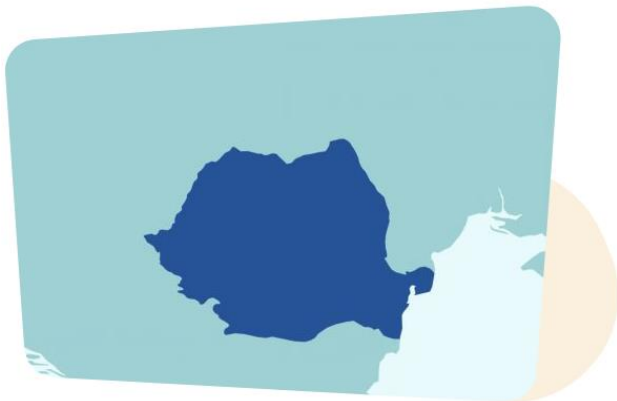
Για να επιμεριστεί αυτό το βάρος, η Ολλανδική κυβέρνηση αναθέτει σε όλους τους δήμους μια **ποσότωση** κατοίκων με άδεια διαμονής και προσφύγων, για τους οποίους πρέπει να εξασφαλίσουν στέγαση. Η ποσότωση βασίζεται στον γενικό πληθυσμό του δήμου και στον αριθμό των κατόχων άδειας διαμονής που βρίσκονται σε λίστα αναμονής για στέγαση. Κατά τη διάρκεια της αιχμής της υποδοχής μεταναστών το 2015-2016, εμφανίστηκαν αρκετές **πρωτοβουλίες για τη στέγαση σε επίπεδο κοινότητας**. Αυτές περιελάμβαναν καινοτόμες λύσεις όπως μετατροπή φυλακών σε κατοικίες, φιλοξενία μεταναστών και φοιτητών ή ηλικιωμένων μαζί σε ιδρύματα και η χρήση εξοχικών κατοικιών και πάρκων αναψυχής ως κατοικίες. Ορισμένες από αυτές τις πρωτοβουλίες εξακολουθούν να είναι ενεργές ως εφεδρικές επιλογές σε περιόδους έκτακτης ανάγκης.

Η λήψη άδειας διαμονής, υπό την καθοδήγηση της Κεντρικής Υπηρεσίας Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο (COA), επιτρέπει στους αιτούντες άσυλο να μετεγκατασταθούν από τα κέντρα υποδοχής ασύλου στην τοπική κοινότητα και να συμμετάσχουν ενεργά στην πλήρη ενσωμάτωσή τους.

Οι πρόσφυγες που επανεγκαθίστανται από την άλλη πλευρά, λαμβάνουν **εκ των προτέρων στέγαση** πριν από την άφιξή τους στην Ολλανδία. Όπως και στους άλλους κατόχους άδειας διαμονής, το είδος της στέγασης και η θέση της κατανέμονται από το μητρώο κοινωνικής στέγασης με βάση τα ατομικά προφίλ (ιστορικό απασχόλησης, εκπαιδευτικές ανάγκες, ιατρικά προβλήματα, οικογενειακή σύνθεση κ.λπ.) Περιστασιακά, μεμονωμένοι αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες στεγάζονται μαζί σε κοινόχρηστα καταλύματα. Στους κατόχους άδειας παραμονής δεν παρέχονται εναλλακτικές επιλογές εάν δεν είναι ικανοποιημένοι με την κατοικία που τους έχει παραχωρηθεί, αν και είναι ελεύθεροι να αναζητήσουν οι ίδιοι εναλλακτικές λύσεις χωρίς την υποστήριξη της COA ή του δήμου.

Οι κάτοχοι άδειας διαμονής δικαιούνται να υποβάλουν αίτηση για κοινωνική πρόνοια για την κάλυψη του κόστους του ενοικίου και να έχουν πρόσβαση σε δημόσια δανειοδοτικά προγράμματα (ή επιχορηγήσεων, ανάλογα με τον δήμο) για τον εξοπλισμό του σπιτιού τους σύμφωνα με τις δικές τους προτιμήσεις.

Ρουμανία

Στη Ρουμανία, οι κάτοχοι διεθνούς προστασίας έχουν **τα ίδια δικαιώματα** πρόσβασης σε συστήματα κοινωνικής στέγασης με τους Ρουμάνους πολίτες. Οι τοπικές αρχές είναι υπεύθυνες για την παροχή κοινωνικής στέγασης εντός των ορίων των διαθέσιμων πόρων. Εάν δεν υπάρχουν διαθέσιμες κοινωνικές κατοικίες, η Γενική Επιθεώρηση Μετανάστευσης καλύπτει έως και το 50 τοις εκατό του κόστους ενοικίασης στην ιδιωτική αγορά για ένα έτος κατ' ανώτατο όριο. Ωστόσο, μόνο ένα μικρό ποσοστό όσων υποβάλλουν αίτηση για κοινωνική

στέγαση ή επιδότηση ενοικίου τα λαμβάνει.

Η ενοικίαση κατοικίας στην ιδιωτική αγορά της Ρουμανίας δεν είναι τόσο δύσκολη όσο σε άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης, αν και οι τιμές φτάνουν σε **δυσβάσταχτα** επίπεδα στις πιο ελκυστικές μητροπολιτικές περιοχές. Η ιδιωτική αγορά ακινήτων χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό **μη τυπικότητας**, με τους σχετικούς κινδύνους **στεγαστικής εκμετάλλευσης**.

Η κοινωνική στέγαση στη Ρουμανία μετατράπηκε σταδιακά σε εθνικό πρόβλημα μετά την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος. Το κύμα ιδιωτικοποιήσεων οδήγησε σε απότομη μείωση της συντήρησης και της κατασκευής κρατικών κατοικιών. Έκτοτε, οι αρχές έκαναν ελάχιστα για να ενθαρρύνουν την κατασκευή τους. Σε αντίθεση με άλλες χώρες της Δυτικής Ευρώπης όπου ιδιώτες και εμπορικοί επενδυτές κατασκευάζουν επίσης κρατικές κατοικίες, στη Ρουμανία, οι τοπικές αρχές είναι οι μόνοι υπεύθυνοι για την παροχή τους. Καθώς η Ρουμανία κατατάσσεται μεταξύ των πρώτων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την **έλλειψη κοινωνικής στέγασης**, η αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού παραμένει ύψιστη προτεραιότητα.

Παρά τη γενική έλλειψη συγκεκριμένων στοιχείων σχετικά με την πρόσβαση στη στέγαση στη Ρουμανία, ένα μείζον ζήτημα που αντιμετωπίζουν οι Πολίτες Τρίτων Χωρών στη Ρουμανία είναι η **απροθυμία** των ιδιοκτητών να παραχωρήσουν το ακίνητό τους προς ενοικίαση σε αλλοδαπούς που δεν μιλούν ρουμανικά και/ή δεν διαθέτουν άδεια παραμονής. Για να αποκτήσουν την άδεια, ωστόσο, οι αλλοδαποί πρέπει να καταχωρίσουν το μισθωτήριο συμβόλαιο στις φορολογικές αρχές, μια προϋπόθεση που πολλοί ιδιοκτήτες δεν είναι πρόθυμοι να εκπληρώσουν για να μη καταβάλλουν φόρους. Εν κατακλείδι, η ευρύτερη δυσπιστία προς τους αλλοδαπούς καθιστά γενικά πιο δύσκολο για τους Πολίτες Τρίτων Χωρών να εξασφαλίσουν στέγη ιδιωτικά.

Σλοβενία

Σύμφωνα με το Άρθρο 78 του Συντάγματος της Σλοβενίας, το κράτος οφείλει να διασφαλίζει ότι οι πολίτες μπορούν να εξασφαλίζουν κατάλληλη στέγαση. Το εθνικό πρόγραμμα στέγασης για την περίοδο 2015-2025 αναγνωρίζει την αυξανόμενη μετακίνηση του πληθυσμού προς τα αστικά κέντρα λόγω της διεθνούς μετανάστευσης, καθώς και την ανάγκη καλύτερης αντιμετώπισης των προβλημάτων στέγασης που επηρεάζουν τους μετανάστες.

Στις αρχές του 2018, το 80 τοις εκατό των μεταναστών στη Σλοβενία ζούσε σε μικρά διαμερίσματα. Τα στοιχεία δείχνουν ότι το μέσο νοικοκυριό των μεταναστών ήταν κατά 5,8 τοις εκατό μικρότερο σε σύγκριση με το μέσο Σλοβενικό. Επιπλέον, η ιδιοκατοίκηση μεταξύ των Σλοβένων υπηκόων το 2018 ανερχόταν σε 77 τοις εκατό, έναντι 14,8 τοις εκατό μεταξύ των Πολιτών Τρίτων Χωρών (Eurostat, 2020b).

Λόγω της **έλλειψης καταλυμάτων**, τόσο στον μη κερδοσκοπικό τομέα όσο και στην ιδιωτική αγορά, είναι δύσκολο να βρει κανείς οικονομικά προσιτή στέγαση στη Σλοβενία. Επιπλέον, οι μετανάστες αντιμετωπίζουν συχνά οικονομικά προβλήματα κατά τη μίσθωση ενός διαμερίσματος και είναι πιθανότερο να ζουν σε **ασφυκτικά γεμάτα καταλύματα** ή σε **χειρότερες συνθήκες διαβίωσης** σε σύγκριση με τους γηγενείς κατοίκους (ΟΟΣΑ/Ευρωπαϊκή Ένωση, 2015). Τα στοιχεία της Eurostat (2020b) δείχνουν ότι σχεδόν το 40 τοις εκατό του πληθυσμού της Σλοβενίας ζούσε σε νοικοκυριά με συνθήκες υπερπληρότητας, ενώ το γενικό ποσοστό υπερπληρότητας ήταν 10,3 τοις εκατό. Περίπου το 13,5 τοις εκατό των Πολιτών Τρίτων Χωρών στη Σλοβενία βίωσε το βάρος στο κόστος στέγασης, σε σύγκριση με το 3,6 τοις εκατό των ημεδαπών.

Το Κυβερνητικό Γραφείο Υποστήριξης και Ένταξης Μεταναστών (UOIM) παρέχει στεγαστική στήριξη σε αιτούντες άσυλο και κατόχους διεθνούς προστασίας. Μέσω δημόσιου διαγωνισμού, το UOIM επιλέγει μη κυβερνητικές οργανώσεις για την υλοποίηση της υποστήριξης προσανατολισμού και ένταξης. Το φάσμα της παρεχόμενης βοήθειας περιλαμβάνει την εύρεση εργασίας, το άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών, την αναζήτηση κατάλληλης ιδιωτικής στέγης και την επικοινωνία με τους ιδιοκτήτες, την εκπαιδευτική υποστήριξη και τη συμβουλευτική.

Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες αντιμετωπίζουν συχνά **διακρίσεις όσον αφορά τη στέγαση**, οι οποίες μπορεί να είναι ανεπαίσθητες και δύσκολο να αποδειχθούν. Πολλοί ιδιοκτήτες δεν είναι πρόθυμοι να νοικιάσουν το ακίνητό τους σε μετανάστες, ιδίως σε μεγάλες οικογένειες, ή αρνούνται να καταχωρίσουν συμβόλαια. Ως αποτέλεσμα, οι μετανάστες αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην πρόσβαση σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες.

Η μη κερδοσκοπική στέγαση είναι προσβάσιμη μόνο σε Σλοβένους υπηκόους και υπηκόους της ΕΕ που πληρούν την προϋπόθεση της μόνιμης κατοικίας στο δήμο όπου βρίσκεται η κατοικία, καθώς και άλλα κριτήρια. Οι κάτοχοι διεθνούς προστασίας δικαιούνται παροχές στέγασης, όπως το δικαίωμα μηνιαίου οικονομικού επιδόματος ενοικίου για περίοδο 18 μηνών, η οποία μπορεί να παραταθεί έως και 3 έτη.

Η έλλειψη πληροφόρησης και τα γλωσσικά εμπόδια είναι οι άλλες προκλήσεις για τους μετανάστες στη Σλοβενία. Οι πληροφορίες σχετικά με τις ευκαιρίες στέγασης διατίθενται μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών

που βασίζονται σε έργα, όπως η πρωτοβουλία DRIM¹ και η ιστοσελίδα Tujci², που διατηρεί το Υπουργείο Εσωτερικών της Σλοβενίας.

---

¹[Najemanje nepremičnin – Danube Compass](#)

²[InfoTujci – Informacije za tujce](#)

Ισπανία

Πρόσφατα στοιχεία σχετικά με τη στεγαστική ένταξη στην Ισπανία υποδηλώνουν ότι οι Πολίτες Τρίτων Χωρών εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσμενέστερες συνθήκες διαβίωσης σε σύγκριση με τους Ισπανούς υπηκόους. Περίπου το 34 τοις εκατό των υπηκόων τρίτων χωρών επιβαρύνεται υπερβολικά με έξοδα στέγασης, ενώ το ίδιο ποσοστό για τους Ισπανούς υπηκόους είναι 6,4 τοις εκατό. Οι συνθήκες στέγασης είναι λιγότερο επαρκείς για τους Πολίτες Τρίτων Χωρών σε σύγκριση με τους Ισπανούς υπηκόους. Μόνο το 4,4 τοις εκατό αυτών ζει σε συνθήκες συνωστισμού,

ενώ το αντίστοιχο ποσοστό αγγίζει το 21,6 τοις εκατό για τους υπηκόους της ΕΕ (Eurostat 2020b).

Η Ισπανική νομοθεσία προβλέπει ότι οι αλλοδαποί που διαμένουν νόμιμα στη χώρα έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε κρατική στεγαστική βοήθεια με τους όρους που καθορίζουν οι αρμόδιες αρχές. Οι αλλοδαποί με άδεια μακροχρόνιας διαμονής δικαιούνται την εν λόγω βοήθεια με τους ίδιους όρους με τους Ισπανούς υπηκόους.

Το Ισπανικό σύστημα υποδοχής, το οποίο διαχειρίζεται το Υπουργείο Ένταξης, Κοινωνικής Ασφάλισης και Μετανάστευσης (MISSM), έχει σχεδιασθεί με στόχο την εξασφάλιση στέγασης σε μετανάστες, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες που έχουν εισέλθει στην ισπανική επικράτεια. Τα κέντρα υποδοχής αιτούντων άσυλο χρηματοδοτούνται κυρίως από το MISSM και διαχειρίζονται από ΜΚΟ. Η στέγαση των ατόμων που έχουν διεθνή προστασία παρέχεται σε εγκαταστάσεις που χρηματοδοτούνται από το κράτος για διάστημα έως 18 μηνών (ή 24 μηνών για εξαιρετικά ευάλωτες περιπτώσεις). Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, οι πρόσφυγες λαμβάνουν υποστήριξη για την εξεύρεση ανεξάρτητης στέγης. Οι παράτυποι μετανάστες φιλοξενούνται συνήθως σε δομές φιλοξενίας που χρηματοδοτούνται από την κυβέρνηση και από διάφορες ΜΚΟ σε ολόκληρη την Ισπανία. Ο χρόνος παραμονής σε αυτές τις δομές είναι μέχρι τρεις μήνες, αν και οι παρατάσεις χορηγούνται για ιδιαίτερα ευάλωτες περιπτώσεις.

Το κρατικό μοντέλο υποδοχής στην Ισπανία, ανεξάρτητα από το προφίλ των δικαιούχων, περιλαμβάνει υποστήριξη από κοινωνικούς λειτουργούς, πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, ψυχολογική υποστήριξη, υπηρεσίες εύρεσης εργασίας κ.ά. Τα προγράμματα ένταξης σχεδιάζονται και υλοποιούνται από τις **περιφερειακές και τοπικές κυβερνήσεις** και διαφέρουν σημαντικά ανάλογα με την ομάδα-στόχο (π.χ. πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο, νόμιμοι μετανάστες κ.ά.). Μαζί με όλες τις προαναφερθείσες εγκαταστάσεις στέγασης που εξασφαλίζονται με δημόσια κονδύλια, υπάρχουν πολυάριθμα προγράμματα που υποστηρίζονται από ιδιωτικές οντότητες και θρησκευτικές οργανώσεις οι οποίες φιλοξενούν μετανάστες ανεξάρτητα από τη διοικητική τους κατάσταση.

Το Δημοτικό Μητρώο (Padrón Municipal) είναι μία από τις ιδιαιτερότητες του Ισπανικού πλαισίου ένταξης. Το Padrón Municipal είναι ένα διοικητικό μητρώο στο οποίο καταγράφονται οι κάτοικοι του δήμου. Τα δεδομένα του μητρώου αποτελούν απόδειξη της κατοικίας στο δήμο και της συνήθους διεύθυνσης. Όλοι οι κάτοικοι στην Ισπανία υποχρεούνται να εγγραφούν στο Padrón του δήμου στον οποίο διαμένουν συνήθως. Για κάθε κάτοικο, η εγγραφή στο Padrón περιλαμβάνει το όνομα και το επώνυμο, το φύλο, τη διεύθυνση, την ιθαγένεια, τον τόπο και την ημερομηνία γέννησης, τον αριθμό ταυτότητας.

Το Padrón δεν είναι χρήσιμο μόνο για στατιστικούς σκοπούς. Είναι επίσης απαραίτητο για την πρόσβαση στις δημοτικές υπηρεσίες καθώς και για τη διεκπεραίωση διοικητικών διατυπώσεων. Είναι σημαντικό ότι σε

ορισμένους δήμους, οι αλλοδαποί μπορούν να εγγραφούν, ανεξάρτητα από το διοικητικό τους καθεστώς, αποκτώντας την δυνατότητα έτσι να έχουν πρόσβαση στις δημοτικές υπηρεσίες.

Πρωθώντας πολιτικές και πρακτικές στέγασης με λιγότερους αποκλεισμούς για τους ΠΤΧ στην Ευρώπη

Οι Includ-EU χώρες έχουν θέσει σε εφαρμογή ένα ευρύ φάσμα πρωτοβουλιών με στόχο την προώθηση της στεγαστικής ένταξης των Πολιτών Τρίτων Χωρών και τη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά στέγασης. Τα μέτρα περιλαμβάνουν την παροχή οικονομικής και υλικής υποστήριξης στην αναζήτηση καταλυμάτων, την επένδυση σε συνεργατικές λύσεις στέγασης και την προώθηση της ανάπτυξης προσωπικών δικτύων που βασίζονται στην εμπιστοσύνη, ώστε να αντιμετωπιστεί η απροθυμία των ιδιοκτητών. Άλλες ορθές πρακτικές δείχνουν ότι είναι δυνατόν να εργαστεί κανείς για την πληρέστερη ένταξη στη στέγαση, συμβάλλοντας παράλληλα στην αστική ανάπλαση και, γενικότερα, στην ευημερία ολόκληρης της κοινότητας. Τέλος, ορισμένες δράσεις σε αυτόν τον τομέα καλύπτουν ειδικές ανάγκες στέγασης, συμπεριλαμβανομένων των αναγκών των ασυνόδευτων παιδιών μεταναστών και των Πολιτών Τρίτων Χωρών που αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας.

1. Εξασφαλίζοντας οικονομική και υλική υποστήριξη

Αναπτύχθηκαν διάφορες πρωτοβουλίες για την παροχή οικονομικής και υλικής υποστήριξης στους Πολίτες Τρίτων Χωρών με στόχο την ενίσχυση της στεγαστικής αυτονομίας. Η μετάβαση από τη διαμονή σε δομές υποδοχής σε ιδιωτική ή δημόσια στέγαση είναι ένα βασικό βήμα στη διαδικασία ένταξης και ένα βήμα όπου τα εμπόδια για τους νεοεισερχόμενους αθροίζονται με άλλες υφιστάμενες στεγαστικές προκλήσεις που υπάρχουν σε εθνικό επίπεδο. Για να αντιμετωπιστούν αυτές οι προκλήσεις και να προληφθούν η εκμετάλλευση, η στέρηση και η έλλειψη στέγης, έχουν δημιουργηθεί **πολυεπίπεδες συνεργασίες** για την παροχή **προσωρινής στέγασης** όταν χρειάζεται, για την παροχή **εργαλείων για την προσέγγιση της ιδιωτικής αγοράς ακινήτων** ή της κρατικής στέγασης και για την

1 © William FORTUNATO / pexels.com

υποστήριξη της αναζήτησης μιας νέας στέγης μέσω **υπηρεσιών διαμεσολάβησης**.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, η **οικονομική στήριξη** παραμένει απαραίτητο μέσο για την κάλυψη του κόστους εγκατάστασης και την εξασφάλιση διαμερισμάτων προς ενοικίαση, ιδίως στις αστικές περιοχές. Ιδιαίτερα, τα μέτρα για την προώθηση της πλήρους αυτονομίας της στέγασης συνοδεύονται από μια σειρά άλλων πρωτοβουλιών που αφορούν την **εύρεση εργασίας**, την πρόσβαση **σε υπηρεσίες**, συμπεριλαμβανομένης της **υγειονομικής** περίθαλψης και της νομικής συμβουλευτικής, τη **γλωσσική** κατάρτιση και τις υπηρεσίες διαμεσολάβησης. Τα παραδείγματα που ακολουθούν δείχνουν ότι είναι ζωτικής σημασίας η ολιστική προσέγγιση της στεγαστικής ένταξης που συνδυάζει μέτρα και σε άλλους τομείς της πολιτικής ένταξης.

Καλές πρακτικές με μια ματιά

Προώθηση της ανεξάρτητης διαβίωσης μέσω υπηρεσιών στέγασης -Ελλάδα

Φορείς υλοποίησης: ΔΟΜ Ελλάδας, Καθολική Υπηρεσία Αρωγής (CRS), Δανικό Συμβούλιο Προσφύγων Ελλάδας (DRC Greece), Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ), Solidarity Now, INTERSOS, Οργανισμός Ανάπτυξης Δήμου Θεσσαλονίκης Α.Ε. (MDAT), Metadrasi, Περιφερειακός Οργανισμός Ανάπτυξης ΠΛΟΗΓΟΣ Κρήτης και ο Κοινωνικός Οργανισμός του Δήμου Λειβαδέων (ΚΕΔΗΛ), Ινστιτούτο Τεχνολογίας και Ανθρωπίνων Πόρων (ΙΑΤΑΠ).

Το HELIOS είναι ένα πιλοτικό πρόγραμμα ένταξης που αποσκοπεί στην υποστήριξη των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στην πορεία τους προς την ένταξη στην ελληνική κοινωνία. Το έργο προσφέρει υπηρεσίες που προάγουν την ανεξάρτητη διαβίωση, όπως επιδοτήσεις ενοικίου, μαθήματα ένταξης, υποστήριξη στην απασχόληση, γλωσσική κατάρτιση, παρακολούθηση της ένταξης και ευαισθητοποίηση της κοινότητας υποδοχής.

Οι επιλέξιμοι δικαιούχοι υποστηρίζονται στην αναζήτηση διαμερίσματος, στη διεκπεραίωση των σχετικών διατυπώσεων και στην υποβολή μισθωτηρίου συμβολαίου για την αίτηση επιδότησης ενοικίου. Οι δραστηριότητες του έργου διευκολύνονται με:

- εξειδικευμένα εργαστήρια και κατ' ιδίαν συνεδρίες σχετικά με τις διαδικασίες και τις απαιτήσεις ενοικίασης,
- διερμηνεία κατά τις επισκέψεις στο διαμέρισμα ή τη μετάφραση εγγράφων,
- διευκόλυνση των επαφών με τον ιδιοκτήτη του διαμερίσματος
- αντιστοίχιση με άλλους δικαιούχους που ενδιαφέρονται να μοιραστούν ένα διαμέρισμα,
- δαπάνες μετακόμισης
- ένας διαδικτυακός τόπος (www.heliospiti.com) με επιλεγμένους καταλόγους που έχουν εντοπιστεί από τον ΔΟΜ και τους εταίρους του στον τομέα των καταλυμάτων. Ο ιστότοπος είναι η πηγή όπου οι δικαιούχοι μπορούν να βρουν διαθέσιμα ακίνητα, καθώς και η διαμεσολάβηση του έργου με τους ιδιοκτήτες.

Το πρόγραμμα HELIOS υλοποιείται από τον ΔΟΜ και τους εταίρους του με την υποστήριξη της Ελληνικής κυβέρνησης και χρηματοδοτείται από τη Γενική Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων.

Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο πρόγραμμα HELIOS. Ορισμένες από αυτές είναι εταίροι του έργου, παρέχουν τις εγκαταστάσεις για τα τοπικά Κέντρα Εκμάθησης Ένταξης, συνεργάζονται με τον ΔΟΜ και άλλους εταίρους, όπως ο Οργανισμός Ανάπτυξης του Δήμου Θεσσαλονίκης Α.Ε. (ΟΑΔΘ), ο Περιφερειακός Οργανισμός Ανάπτυξης Κρήτης ΠΛΟΗΓΟΣ και η Κοινωφελής Επιχείρηση του Δήμου Λειβαδέων (ΚΕΔΗΛ). Άλλες περιφερειακές και δημοτικές αρχές οργανώνουν ομάδες εργασίας για την ένταξη με σκοπό την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και εμπειριών. Τα Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ) συμβάλλουν στο HELIOS με τη σύνδεση με τους πρόσφυγες και την προώθηση των δραστηριοτήτων των έργων

Lucca's House Agency – Αντιστοίχιση προσφοράς και ζήτησης στην στέγαση– Ιταλία

Φορείς υλοποίησης: Fondazione Casa Lucca (κοινοπραξία δήμων της επαρχίας της Λούκα, οργανισμών του τρίτου τομέα και του Οργανισμού Ενοικιαστών και Ιδιοκτητών Ακινήτων).

Η Agenzia Casa ιδρύθηκε το 1998 από τους Δήμους Lucca και Carrara με πρωτοβουλία της Περιφέρειας της Τοσκάνης. Σήμερα, περιλαμβάνει τους Δήμους Lucca, Carrara, Porcari και Massarosa. Διαχειρίζεται και χρηματοδοτείται από το Fondazione Casa Lucca, το οποίο δημιουργήθηκε το 2007 από τις ίδιες οντότητες.

Ο στόχος της Agenzia Casa είναι να προσφέρει υπηρεσίες στέγασης σε Πολίτες Τρίτων Χωρών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που εξέρχονται από εγκαταστάσεις υποδοχής, και σε ιταλικές οικογένειες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες στέγασης, με αντιστοιχία της προσφοράς και της ζήτησης στην ιδιωτική αγορά.

Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν:

- υπηρεσίες διαμεσολάβησης για την εξεύρεση στέγασης και τη σύναψη συμβολαίων ενοικίασης,
- άμεσες παρεμβάσεις μίσθωσης,
- διαχείριση ενός ταμείου εγγυήσεων για την υποστήριξη των δικαιούχων και τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των έργων στέγασης,
- εκπαιδύσεις σχετικά με τους κανόνες σπιτιού και συντήρησης για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των ιδιοκτητών και των υποψήφιων ενοικιαστών,
- συμβουλευτικές υπηρεσίες που διαχειρίζονται οι εταίροι του Οργανισμού για την καθοδήγηση των δικαιούχων στις υπηρεσίες υποστήριξης στέγασης που είναι διαθέσιμες στην περιοχή, σε συνεργασία με κοινωνικές υπηρεσίες και οργανώσεις του τρίτου τομέα,
- κατασκευή και διαχείριση ακίνητης περιουσίας που προορίζεται για την υπηρεσίες στήριξης βραχυπρόθεσμης ή μεσοπρόθεσμης στέγασης (κοινωνική στέγαση, προσωρινή στέγαση και έργα συ-στέγασης),
- έργα για την ένταξη στη στέγαση και την αστική ανάπλαση των περιοχών που βιώνουν μείωση πληθυσμού.

Όλοι οι εμπλεκόμενοι δήμοι και οργανώσεις του τρίτου τομέα είναι τμήμα της διοικητικής Διεύθυνσης του Fondazione Casa Lucca, η οποία συντονίζει και επιβλέπει τις δραστηριότητες.

Οι εμπλεκόμενοι δήμοι χρηματοδοτούν το ταμείο εγγυήσεων, το οποίο καλύπτει τα έξοδα κατάρτισης και καταχώρισης των συμβολαίων, και το ταμείο διαχείρισης, το οποίο καλύπτει τα

έξοδα προσωπικού. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένου του εθνικού συνδικάτου των ιδιοκτητών κατοικίας και των ενοικιαστών, συμμετέχουν επίσης στο δίκτυο του έργου και, εκτός από την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, επιβλέπουν τη γενική διαχείριση των συμβάσεων μίσθωσης.

Πρόσθετη στήριξη στέγασης για δικαιούχους διεθνούς προστασίας- Σλοβενία

Φορείς υλοποίησης: Κυβερνητικό Γραφείο για την Ένταξη και Υποστήριξη των μεταναστών (ΔΟΜ) και ΜΚΟ που επιλέγονται μέσω δημόσιου διαγωνισμού.

Ο ΔΟΜ στοχεύει στην υποστήριξη των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στην αναζήτηση κατάλληλης και προσιτής στέγασης κατά την έξοδό τους από τις εγκαταστάσεις υποδοχής. Για το σκοπό αυτό, ο ΔΟΜ διαθέτει δύο οικίες ένταξης και άλλα καταλύματα που διατίθενται δωρεάν. Οι νεότεροι κάτοχοι διεθνούς προστασίας που φοιτούν ακόμη στο σχολείο έχουν πρόσβαση σε φοιτητικές εστίες με τους ίδιους όρους με τους Σλοβένους υπηκόους.

Ο ΔΟΜ συντονίζει όλες τις δραστηριότητες που αφορούν τη διαμονή. Οι σύμβουλοι ένταξης φροντίζουν για την υποστήριξη κάθε δικαιούχου στην αναζήτηση κατοικίας με τη βοήθεια διερμηνέα. Ο ΔΟΜ είναι επίσης υπεύθυνος για την παροχή πληροφοριών σχετικά με τη διαδικασία αναζήτησης κατοικίας με τη βοήθεια συνεργαζόμενων ΜΚΟ. Με αυτόν τον τρόπο, οι κάτοχοι διεθνούς προστασίας έχουν πρόσβαση σε διαφορετικούς τύπους κατοικιών ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Εύρεση ενός «Νέου Σπιτιού» στην Cluj-Napoca- Ρουμανία

Φορείς υλοποίησης: Διεύθυνση Κοινωνικής και Ιατρικής Βοήθειας, Δήμος Cluj-Napoca.

“Το “Ένα Νέο Σπίτι” είναι μια πρωτοβουλία του Δήμου της Κλουζ-Ναπόκα. Στόχος της είναι η παροχή υλικής και ιατρικής βοήθειας σε ευάλωτες οικογένειες και άτομα ανεξαρτήτως χώρας καταγωγής, θρησκείας, ηλικίας και φύλου. Οι υπηρεσίες που προσφέρονται περιλαμβάνουν μηνιαία οικονομική ενίσχυση, γεύματα που παρέχονται από το Κοινωνικό Παντοπωλείο του Δήμου, συμβουλευτική και συμβουλές για εργασία, υποστήριξη για την εγγραφή των παιδιών των μεταναστών στο σχολείο, ψυχολογική συμβουλευτική, οικονομική υποστήριξη για το ενοίκιο και παραχώρηση κοινωνικών κατοικιών.

Η ανάγκη να θεωρηθούν οι Πολίτες Τρίτων Χωρών ως επιλέξιμοι για στήριξη επισημάνθηκε από τη Διεύθυνση Κοινωνικής και Ιατρικής Βοήθειας στο πρώτο σχέδιο ένταξης που χρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο του εθνικού προγράμματος AMIF το 2016-2017. Το σχέδιο υλοποιήθηκε σε συνεργασία με τον Human Defence League Cluj-Napoca και τον ΔΟΜ. Σε αυτό συμμετείχαν άμεσα οι Πολίτες Τρίτων Χωρών που ζουν στη Ρουμανία για τον προσδιορισμό των ιδιαίτερων αναγκών τους.

Η Διεύθυνση Κοινωνικής και Ιατρικής Βοήθειας είναι υπεύθυνη για την αξιολόγηση της οικονομικής και ιατρικής κατάστασης κάθε οικογένειας ή ατόμου που ζητά στήριξη. Εάν οι οικογένειες ή τα άτομα πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας, η Διεύθυνση καταρτίζει σχέδιο παρέμβασης. Συνήθως, αυτό περιλαμβάνει υποστήριξη για πρόσβαση σε μηνιαία οικονομική ενίσχυση για την κάλυψη των

δαπανών ενοικίασης διαμερίσματος, κοινωνικών κατοικιών, ιατρικών υπηρεσιών, εκπαιδευτικών υπηρεσιών, συναντήσεων με πιθανούς εργοδότες.

2. Υποστηρίζοντας συνεργατικές λύσεις στέγασης

2 © FOX / pexels.com

Αξιόλογες πρωτοβουλίες σε όλες τις Includ-EU χώρες δείχνουν ότι οι συνεργατικές λύσεις στέγασης είναι επιτυχείς στην κάλυψη **άμεσων στεγαστικών αναγκών**, στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης στην τοπική κοινότητα και στην οικοδόμηση μακροπρόθεσμης **στεγαστικής αυτονομίας**.

Οι λύσεις συνεργατικής στέγασης κυμαίνονται από κοινά διαμερίσματα για νέους μέχρι κτίρια αλληλεγγύης που εξυπηρετούν διαφορετικές κατηγορίες κατοίκων με στεγαστικές ή κοινωνικές δυσκολίες. Οι πρωτοβουλίες αυτές βοηθούν τους κατοίκους να μειώσουν το κόστος διαβίωσης και δημιουργούν ισχυρότερους διαπροσωπικούς δεσμούς (βλ. Ενότητα 3). Η συνεργατική στέγαση ανταποκρίνεται επίσης στις ανάγκες της τοπικής κοινότητας, γεγονός που αποδεικνύει ότι η ένταξη των Πολιτών Τρίτων Χωρών είναι επωφελής για όλους τους

εμπλεκόμενους.

Ως ένα νέο μοντέλο συνύπαρξης σε αστικούς και μη αστικούς χώρους, η συνεργατική στέγαση έχει αποδειχθεί ότι μπορεί να **μεταφερθεί** σε όλες τις χώρες και τα τοπικά πλαίσια, ανταποκρινόμενη στα στεγαστικά προβλήματα με την προώθηση σχέσεων εγγύτητας και **αλληλεγγύης** μεταξύ γενεών και πολιτισμών, και μέσω της **αμοιβαίας υποστήριξης** και της συμμετοχής σε δραστηριότητες κοινωνικοποίησης.

Καλές πρακτικές με μια ματιά

Το Σπίτι της Θείας Gessi στο Τορίνο: μια ολοκληρωμένη απάντηση στις τοπικές στεγαστικές ανάγκες-Ιταλία

Φορείς υλοποίησης: Fondazione Compagnia di San Paolo, μαζί με τον Δήμο του Τορίνο και Οργανισμούς Τρίτου Τομέα.

Το "Κτίριο Αλληλεγγύης" που βρίσκεται στο Τορίνο, στην οδό Gessi, γνωστό και ως "Σπίτι της Θείας Gessi", είναι μια πρωτοβουλία που ιδρύθηκε το 2008 από τον Δήμο του Τορίνο, σε συνεργασία με την Salesian Youth Association και με την οικονομική υποστήριξη του Fondazione Compagnia di San Paolo.

Το Σπίτι της Gessi αποτελείται από 30 διαμερίσματα, 18 διαμερίσματα που προορίζονται για ηλικιωμένους σε κρατικές κατοικίες, 8 διαμερίσματα για ευάλωτα άτομα που δηλώνονται από τις Κοινωνικές Υπηρεσίες του Δήμου (συμπεριλαμβανομένων των μονογονεϊκών οικογενειών, των ανύπαντρων γυναικών και των νέων που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό), και τέσσερα διαμερίσματα για "ανάδοχες οικογένειες" που υποστηρίζουν τους άλλους διαμένοντες. Οι προσωρινοί κάτοικοι ζουν στα διαμερίσματα για διάστημα έως 18 μηνών. Οι Πολίτες Τρίτων Χωρών είναι τόσο οι προσωρινοί δικαιούχοι όσο και οι ανάδοχες οικογένειες.

Το Gessi's House περιλαμβάνει ένα κτίριο των Κοινωνικών Υπηρεσιών του Τορίνο στη γειτονιά και ένα Κέντρο Ημέρας για ηλικιωμένους, οι δραστηριότητες του οποίου συντονίζονται με την υποστήριξη των ενοίκων. Το έργο αποσκοπεί στην προώθηση ενός μοντέλου συνύπαρξης βασισμένου στη διαγενεακή και διαπολιτισμική αλληλεγγύη και αλληλοβοήθεια. Στόχος του Κτιρίου Αλληλεγγύης είναι η ενίσχυση της αυτονομίας των προσωρινών κατοίκων και η ανάπτυξη μακροχρόνιων δικτύων αλληλεγγύης μεταξύ των κατοίκων. Για να επιτευχθεί αυτό, το έργο περιλαμβάνει συμμετοχικό σχεδιασμό και οργάνωση δραστηριοτήτων με τη συμμετοχή των ενοίκων.

Το σπίτι της Θείας Gessi λειτούργησε ως πρότυπο για παρόμοια έργα στο Τορίνο, σε άλλα μέρη του Πιεμόντε και στη Λιγουρία. Αποτελεί επίσης ένα σημαντικό παράδειγμα σύμπραξης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, καθώς τόσο ο Δήμος όσο και η Fondazione Compagnia di San Paolo συμβάλλουν στο έργο.

Ο Δήμος του Τορίνο είναι ο ιδιοκτήτης του κτιρίου και επιβλέπει τόσο τη διαχείρισή του όσο και την επιλογή των νέων ενοίκων, ενώ ο φορέας Salesian Youth Agency διαχειρίζεται το έργο και, μαζί με το δίκτυό του, παρέχει δωρεάν υποστήριξη στους δικαιούχους, οργανώνει δραστηριότητες για τη γειτονιά, εκπαιδεύει τις ανάδοχες οικογένειες και επιβλέπει όλες τις οικονομικές πτυχές. Ο φορέας Fondazione di Compagnia di San Paolo συμβάλλει οικονομικά και μοιράζεται την εμπειρογνωμοσύνη του για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στη στέγαση.

Οι κάτοικοι του Σπίτι της Θείας Gessi διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία του έργου. Το Κτίριο Αλληλεγγύης απολαμβάνει την υποστήριξη μη κυβερνητικών και ιδιωτικών φορέων, όπως του Οργανισμού Απασχόλησης Adecco, ο οποίος φροντίζει για την ένταξη των ενοίκων στην αγορά εργασίας.

Parma's Tandem – Ενισχύοντας την στεγαστική αυτονομία των νέων-Ιταλία

Φορείς υλοποίησης: CIAC και Δήμος της Πάρμα

Το Tandem είναι ένα πρόγραμμα συστέγασης και κοινωνικής δικτύωσης που ιδρύθηκε το 2016. Απευθύνεται σε Ιταλούς και κατόχους διεθνούς προστασίας ηλικίας 18-29 ετών. Η πρωτοβουλία προσφέρει μια διαπολιτισμική εμπειρία σε συνδυασμό με επαγγελματική κατάρτιση και δραστηριότητες "ενεργούς ιθαγένειας".

Το Tandem αναπτύσσεται σε δύο διαμερίσματα που βρίσκονται στο κέντρο της πόλης της Πάρμα, τα οποία έχουν δανειοδοτηθεί από ιδιωτική και θρησκευτική ένωση αντίστοιχα. Οι ενοικιαστές πληρώνουν μειωμένο ενοίκιο και παρακολουθούν ένα σεμινάριο κατάρτισης διάρκειας 20 ωρών που προσφέρεται από το CIAC για να διαθέσουν τις δεξιότητές τους στο έργο και σε άλλες τοπικές πρωτοβουλίες κοινωνικής ένταξης

Η εμπειρία της συ-στέγασης διαρκεί από 9 έως 12 μήνες και δημιουργεί "μικροκοινότητες" νέων σε κάθε μονάδα στέγασης. Οι ένοικοι καλούνται επίσης να συμμετάσχουν ενεργά στη ζωή της τοπικής κοινότητας μέσω εκστρατειών ευαισθητοποίησης και εθελοντικών δραστηριοτήτων. Οι δραστηριότητες αυτές προωθούνται από το CIACO σε συνεργασία με το Φόρουμ Αλληλεγγύης, το τοπικό Διαπολιτισμικό Κέντρο, το Πανεπιστήμιο της Πάρμα, το Δίκτυο Σχολείων για την Ειρήνη και το Movimento dei Focolari. Μετά από μια περίοδο κατάρτισης με τους εργαζόμενους του CIAC, οι ένοικοι του Tandem οργανώνουν δραστηριότητες για την τοπική κοινότητα, συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών γειτονιάς, δραστηριοτήτων για ηλικιωμένους (π.χ. ψώνια στο σπίτι), θεατρικών εργαστηρίων, ψυχαγωγικών παραστάσεων για παιδιά και μαθημάτων ιταλικών.

Το Tandem αποτελεί ένα παράδειγμα αμοιβαίας υποστήριξης που υιοθετεί κοινοτική προσέγγιση της κοινωνικής ένταξης. Διευκολύνοντας τα κοινωνικά δίκτυα και την άτυπη υποστήριξη, ενισχύει την κοινωνική συνοχή και τον διαπολιτισμικό διάλογο. Οι εθελοντικές δραστηριότητες που ασκούνται από τους συν-κατοίκους έχουν διπλό αντίκτυπο σε κοινοτικό επίπεδο: υποστηρίζουν τα πιο ευάλωτα άτομα που ζουν στην περιοχή όπου βρίσκονται τα διαμερίσματα και διευκολύνουν την ανάπτυξη και την εδραίωση των κοινωνικών δικτύων (ενότητα3). Υιοθετώντας μια προσέγγιση με τη συμμετοχή πολλών ενδιαφερομένων, η πρωτοβουλία αυτή επικεντρώνεται επίσης στην ενδυνάμωση των προσφύγων σε μια ευαίσθητη στιγμή της πορείας ένταξής τους (δηλαδή στην έξοδο από το σύστημα υποδοχής) και στη διασφάλιση της βιωσιμότητας της ένταξής τους στη στέγαση μέσω της ενίσχυσης των κοινωνικών τους δικτύων.

Οι δραστηριότητες υλοποιούνται από το Δήμο της Πάρμα σε συνεργασία με το CIAC, το οποίο διαχειρίζεται και παρακολουθεί τις εμπειρίες συγκατοίκησης, παρέχει τα μαθήματα κατάρτισης και προσφέρει πρόσθετη υποστήριξη μέσω άλλων συνεχιζόμενων πρωτοβουλιών. Οι συν-κάτοικοι έχουν επίσης βασικό ρόλο και καλούνται να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στη ζωή της κοινότητας.

Ως μέρος του συστήματος υποδοχής SIPROIMI, το Tandem συμμετέχει στο μηχανισμό συντονισμού και παρακολούθησης που έχει τεθεί σε εφαρμογή από την κεντρική υπηρεσία SIPROIMI και την Εθνική Ένωση Δήμων της Ιταλίας (ANCI).

3. Ανάπτυξη δικτύων στέγασης με βάση την εμπιστοσύνη

Καθώς οι διακρίσεις ή η απροθυμία των ιδιοκτητών αποτελούν σημαντικά εμπόδια στη στεγαστική αυτονομία των Πολιτών Τρίτων Χωρών, η δημιουργία δικτύων υποστήριξης με βάση την εμπιστοσύνη παρέχει λύση στις άμεσες και μακροπρόθεσμες στεγαστικές ανάγκες.

Τα δίκτυα με βάση την προσωπική εμπιστοσύνη που αναπτύσσονται μέσω συνεργατικών στεγαστικών λύσεων (βλ. ενότητα 2) ή μέσω στοχευμένων πρωτοβουλιών **μειώνουν τις αντιληπτές διαφορές** μεταξύ των Πολιτών Τρίτων Χωρών και των άλλων κατοίκων, διευκολύνουν την **παροχή** υλικών εγγυήσεων και **ενισχύουν** τις θετικές επιπτώσεις της υλικής στεγαστικής υποστήριξης.

Πράγματι, έργα που ανταποκρίνονται στις άμεσες ανάγκες στέγασης και παράλληλα προωθούν την ανάπτυξη διαπροσωπικών δικτύων που βασίζονται στην εμπιστοσύνη είναι ιδιαίτερα επιτυχή για τρεις λόγους. Ανταποκρίνονται σε βραχυπρόθεσμες στεγαστικές ανάγκες, προάγουν την αίσθηση **των Πολιτών Τρίτων Χωρών ότι είναι μέλη** και ανήκουν στις νέες τοπικές κοινότητές τους και αυξάνουν τις πιθανότητες **ανεύρεσης μελλοντικής κατοικίας** μέσω της προσφυγής σε δίκτυα προσωπικής υποστήριξης.

3 © Tasiana SYRIKOVA / pexels.com

Καλές πρακτικές με μια ματιά

Χαρχα d'Hospitalitat – Δίκτυο Φιλοξενίας στην Βαρκελώνη-Ισπανία

Φορέας υλοποίησης: Fundació Migra Studium

Το Χαρχα d'Hospitalitat («Δίκτυο Φιλοξενίας») είναι μια πρωτοβουλία του Ιδρύματος Migra Studium και της Υπηρεσίας Ιησουιτών για τους μετανάστες στη Βαρκελώνη.

Το Δίκτυο παρέχει διαμονή σε μετανάστες για έως και 9 μήνες με έναν φίλο ή συνοδό. Στόχος του Δικτύου είναι η δημιουργία δεσμών μεταξύ των μεταναστών, των ανάδοχων οικογενειών και των φίλων, προωθώντας την ατομική αυτονομία.

Το 2019, πάνω από 50 ανάδοχες οικογένειες έχουν ενταχθεί στο δίκτυο και 39 ανάδοχες οικογένειες έχουν δημιουργηθεί, συμπεριλαμβανομένων 6 οικογενειών. 63 οικογένειες και κοινότητες έχουν ενταχθεί στο δίκτυο από τη δημιουργία του έργου, παρέχοντας στέγη και φιλοξενία σε 65 άτομα.

Κατά τη διάρκεια της έκτακτης ανάγκης COVID-19, ανταποκρινόμενο στις αυξανόμενες ανάγκες στέγασης, το δίκτυο διευρύνθηκε με το άνοιγμα της Κοινότητας Arrupe, μιας κοινότητας φιλοξενίας που βρίσκεται στο Sant Cugat del Vallès (επαρχία Βαρκελώνης) σε εγκαταστάσεις που παραχωρήθηκαν από την Κοινωνία του Ιησού. Το πολύ 10 άτομα θα ζουν μαζί εκεί, συνοδευόμενα από την ομάδα Migra Studium και εθελοντές. Στο μέλλον, το πρόγραμμα θα προσπαθήσει να αυξήσει τον αριθμό των οικογενειών που είναι πρόθυμες να φιλοξενήσουν μετανάστες.

Ελπιδοφόρα Αντιστοίχιση (Kansrijke Koppeling) – Κάνοντας την μετεγκατάσταση να λειτουργήσει στην Ολλανδία

Φορείς υλοποίησης: Κεντρική Υπηρεσία Υποδοχής Αιτούντων Άσυλο (COA)

Στην Ολλανδία, μετά την απόκτηση της άδειας ασύλου, οι μετανάστες επιτρέπεται να μετεγκατασταθούν από το κέντρο υποδοχής ασύλου σε μια προκαθορισμένη κατοικία στη χώρα. Μέχρι το 2017, οι μετανάστες μεταφέρονταν τυχαία σε δήμους υποδοχής με βάση τη διαθεσιμότητα στέγασης. Το KansrijkeKoppeling (ή "ελπιδοφόρα αντιστοίχιση") είναι ένα μέσο της COA για τον προσδιορισμό του δήμου που ταιριάζει καλύτερα στα ατομικά προφίλ πριν από τη μετεγκατάσταση.

Η πρωτοβουλία βασίζεται στην υπόθεση ότι όταν οι μετανάστες διαμένουν σε γεωγραφικές τοποθεσίες που ταιριάζουν στις επαγγελματικές τους φιλοδοξίες, στις ανάγκες υγείας, στις οικογενειακές ανάγκες, στο δίκτυο και στις εκπαιδευτικές τους ανάγκες, έχουν περισσότερες πιθανότητες να ενταχθούν ταχύτερα. Κατά την επιλογή του κατάλληλου δήμου για μετεγκατάσταση, λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι φιλοδοξίες σταδιοδρομίας, προκειμένου να βελτιστοποιηθεί το δυναμικό ένταξης των μεταναστών στην αγορά εργασίας.

Πριν από τη μετεγκατάσταση, οι υπάλληλοι της COA καταρτίζουν τα προφίλ των μεταναστών μέσω συζητήσεων σχετικά με το ιστορικό τους. Οι πληροφορίες αυτές μεταφέρονται σε μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων που κατανέμει ποσοστά σε κάθε δήμο. Μετά την αντιστοίχιση, οι υπάλληλοι της COA και ο δήμος που δέχεται ανταλλάσσουν πληροφορίες για την προετοιμασία εγκατάστασης, συμπεριλαμβανομένου του προσδιορισμού κατάλληλου καταλύματος και της παροχής υποστήριξης για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

4. Αστική ανάπτυξη

4 © Lisa SUMMER / pexels.com

Η κατάλληλη στέγαση είναι συχνά μη προσιτή οικονομικά ή μη διαθέσιμη στα μεγάλα αστικά κέντρα, με την αυξανόμενη πίεση που ασκείται στην αγορά ακινήτων από τον τουρισμό και την αυξανόμενη ζήτηση από τους κατοίκους που είναι σε θέση να προσφέρουν περισσότερες εγγυήσεις από τους εισερχόμενους Πολίτες Τρίτων Χωρών. Μακριά από τις μεγάλες πόλεις, άλλες περιοχές βιώνουν μείωση πληθυσμού και έχουν αυξανόμενα ποσοστά αχρησιμοποίητων και ακινήτων σε διαδικασία φθοράς.

Οι μικροί δήμοι έχουν μεγάλες δυνατότητες κοινωνικής ενσωμάτωσης. Προσφέρουν όχι μόνο εγκαταλελειμμένα, κενά ή ανεκμετάλλευτα ακίνητα, αλλά έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές κατοικίες και ευκαιρίες απασχόλησης. Γενικά, στους μικρούς δήμους είναι επίσης ευκολότερο να αναπτυχθούν κοινωνικά δίκτυα που αυξάνουν τις προοπτικές ένταξης. Ταυτόχρονα, οι ευκαιρίες

στέγασης στις αγροτικές περιοχές και περιοχές με μείωση πληθυσμού θέτουν τις δικές τους προκλήσεις. Θέματα, όπως η απομακρυσμένη τοποθεσία, η δυσκολότερη πρόσβαση σε υπηρεσίες και ευκαιρίες απασχόλησης και ο κίνδυνος απομόνωσης υποδηλώνουν ότι η επίτευξη των διδύμων στόχων της αστικής ανάπτυξης και της στεγαστικής ένταξης απαιτεί συνοδευτικά διορθωτικά μέτρα.

Οι ακόλουθες καλές πρακτικές υποδηλώνουν ότι, αφού θεσπιστούν αυτά τα μέτρα μετριασμού, η προώθηση της πρόσβασης των Πολιτών Τρίτων Χωρών σε κατοικίες μέσω έργων αστικής ανάπτυξης είναι μια λύση που προσφέρει κέρδος σε όλους, αναζωογονεί τις τοπικές κοινότητες, αποφεύγει τη συγκέντρωση σε μεγάλες μητροπολιτικές περιοχές και δημιουργεί ευκαιρίες για να χτίσουν μια νέα ζωή. Με άλλα λόγια, αυτό δείχνει ότι είναι δυνατόν να εξασφαλιστεί ότι οι Πολίτες Τρίτων Χωρών θα διασφαλίσουν επαρκή στέγαση και ταυτόχρονα δημιουργηθούν αλυσιδωτά οφέλη για την οικονομία και την κοινωνική ζωή της τοπικής κοινότητας.

Καλές πρακτικές με μια ματιά

Η Υποδοχή σε μικρούς δήμους και πρωτεύουσες χωρών - Ισπανία

Φορείς υλοποίησης: Τμήμα Εργασίας, Κοινωνικών Υποθέσεων και Οικογενειών (DTASF) της Καταλανικής κυβέρνησης, Consell Comarcal (Νομαρχιακό Συμβούλιο), τοπικοί οικονομικοί παράγοντες, ΜΚΟ.

Μέσω του προγράμματος αυτού, οι πρόσφυγες που φθάνουν στις μεγάλες πόλεις προωθούνται σε όλη την περιοχή με τη συνεργασία της Generalitat de Catalunya (Επιτροπή για την υποδοχή των προσφύγων και καθοδηγητές του προγράμματος Mentoring), των δημοτικών συμβουλίων, των νομαρχιακών συμβουλίων, του Φορέα Service of Public Occurance της Καταλονίας ([SOC](#)), των κοινωνικών οργανώσεων για την υποδοχή των προσφύγων και των οργανώσεων γειτονιάς.

Στόχος του προγράμματος είναι να βελτιωθεί η πρόσβαση των προσφύγων στις αγορές στέγασης και εργασίας, αποφεύγοντας τη συγκέντρωση σε μεγάλες μητροπολιτικές περιοχές και αναβιώνοντας τα χωριά που έχουν μείωση πληθυσμού. Όταν εντοπίζεται μια ενδιαφερόμενη οικογένεια, το πρόγραμμα φροντίζει ώστε η μετεγκατάσταση να λαμβάνει υπόψη το επαγγελματικό προφίλ και τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μελών της οικογένειας. Μέσω του Πίνακα Υποδοχής Προσφύγων, για παράδειγμα στην περιοχή της Terra Alta, οι προσφορές εργασίας και οι αιτήσεις στέγασης διαβιβάζονται στις οργανώσεις υποδοχής, οι οποίες παρέχουν υποστήριξη στην ενδιαφερόμενη οικογένεια. Το Νομαρχιακό Συμβούλιο, οι δήμαρχοι και η Generalitat de Catalunya (Επιτροπή Υποδοχής και Μέντορες) συνεργάζονται επίσης στη διαδικασία μετεγκατάστασης.

Το Έργο προωθείται και αξιολογείται από την Επιτροπή Υποδοχής Προσφύγων της Generalitat de Catalunya και έχει προωθηθεί σε διάφορες περιοχές της Καταλονίας, ιδίως στην Terra Alta, Les Garrigues, Pallars Sobirà, Pallars Jussà, La Segarra and Ripollès.

5. Διαχείριση ειδικών αναγκών

Η άρση των εμποδίων στην πρόσβαση των Πολιτών Τρίτων Χωρών στη στέγαση απαιτεί μια προσέγγιση που να αντιμετωπίζει προβλήματα που γίνονται ευρέως αντιληπτά από το **σύνολο του τοπικού πληθυσμού** (π.χ. έλλειψη στέγης, μη προσιτότητα, εργασιακή ανασφάλεια), καθώς και ειδικά ζητήματα ένταξης (π.χ. πρόσβαση στην αγορά εργασίας, πρόσβαση στις υπηρεσίες και γλωσσική κατάρτιση).

Παρά τη σημασία αυτής της **ολοκληρωμένης προσέγγισης**, οι Πολίτες Τρίτων Χωρών με ειδικές ανάγκες μπορεί να αντιμετωπίζουν **πρόσθετες δυσκολίες** στην εξασφάλιση κατάλληλης στέγασης. Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, για τους Πολίτες Τρίτων Χωρών με ειδικές ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης που δυσκολεύονται να αντιμετωπίσουν ανεξάρτητα το κόστος στέγασης. Για τα ασυνόδευτα παιδιά μεταναστών είναι σημαντικό να εξασφαλιστούν όχι μόνο κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, αλλά και προσαρμοσμένες υπηρεσίες προστασίας και προσωπικής ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένης της ψυχολογικής και νομικής βοήθειας, καθώς και πρόσβαση στην εκπαίδευση.

Σε αυτές τις περιπτώσεις, η παροχή επαρκούς στέγασης θα πρέπει να συνοδεύεται από στοχευμένες και λύσεις ενδυνάμωσης που προάγουν την ατομική ευημερία.

5©Ketut Subiyanto/ pexels.com

Καλές πρακτικές με μια ματιά

Η Δομή Φιλοξενίας για την Ένταξη και Φροντίδα στη Murcia -Ισπανία

Φορείς υλοποίησης: Murcia Acoge

Η Δομή Φιλοξενίας για την Ένταξη και Φροντίδα Μεταναστών σε Ανάρρωση ιδρύθηκε το 2001 με πρωτοβουλία της κυβέρνησης της Murcia. Η κυβέρνηση αποφάσισε αργότερα να αναθέσει το πρόγραμμα στις ΜΚΟ Murcia Acoge και Caritas, με την πρώτη να αναλαμβάνει προοδευτικά τον ηγετικό ρόλο.

Οι εγκαταστάσεις του προγράμματος προσφέρουν στέγαση και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σε ενήλικες μετανάστες άνδρες και γυναίκες που πάσχουν από προσωρινή ασθένεια και δεν μπορούν

να πληρώσουν ή να καλύψουν τα έξοδα στέγασης. Οι δικαιούχοι είναι μέλη οικογενειών ή αξιόπιστα κοινωνικά δίκτυα στην περιοχή της Murcia. Σημαντικό είναι ότι οι υπηρεσίες παρέχονται ανεξάρτητα από τη νομική κατάσταση.

Οι δικαιούχοι είναι κυρίως μετανάστες εργαζόμενοι, αλλά και άλλες κατηγορίες μεταναστών (μη εργαζόμενοι) μπορούν επίσης να έχουν πρόσβαση στο πρόγραμμα. Στην Περιφέρεια της Μούρθια υπάρχει σημαντική παρουσία εποχιακών εργαζομένων από την Ανατολική Ευρώπη και την Αφρική, πολλοί από τους οποίους υποφέρουν από προσωρινές ασθένειες ή εργατικά ατυχήματα και χρειάζονται μεγαλύτερες ιατρικές άδειες. Οι εγκυμονούσες γυναίκες έχουν επίσης πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη στο πλαίσιο του προγράμματος.

Οι μετανάστες συνήθως παραπέμπονται στις εγκαταστάσεις του προγράμματος από τις Κοινωνικές Υπηρεσίες και τα τοπικά Κέντρα Υγείας. Για να είναι επιλέξιμοι για το πρόγραμμα, οι μετανάστες θα πρέπει να πληρούν ορισμένες ελάχιστες προϋποθέσεις (έλλειψη οικονομικών πόρων, έλλειψη ή ανεπαρκείς συνθήκες στέγασης ή/και έλλειψη κοινωνικών δικτύων, ελάχιστη αυτονομία για τη φροντίδα των βασικών οικιακών δραστηριοτήτων). Το προσωπικό της ΜΚΟ πραγματοποιεί τακτικές πρωινές επισκέψεις, παρέχοντας τροφή και υπηρεσίες συντήρησης. Το προσωπικό της ΜΚΟ εργάζεται επίσης για τη βελτίωση της ένταξης στην ισπανική κοινωνία. Η παραμονή στη μονάδα περιορίζεται αρχικά σε τρεις μήνες, αλλά μπορεί να παραταθεί μέχρι την πλήρη αποκατάσταση.

Οι συγκεκριμένοι στόχοι του προγράμματος είναι:

- προσαρμογή της οικίας στις ανάγκες των μεταναστών που χρειάζονται ειδική ιατρική περίθαλψη,
- αίτημα υποστήριξης και συνεργασίας των συγγενών ή των κοινωνικών δικτύων των μεταναστών, παροχή δωρεάν στέγασης και σίτισης στους μετανάστες που στερούνται πόρων και αναρρώνουν,
- παροχή ολοκληρωμένης και ατομικής φροντίδας σε κάθε δικαιούχο,
- παροχή ιατρικής ή/και ψυχολογικής φροντίδας, ενημέρωση των μεταναστών για την κατάσταση της υγείας τους, ώστε να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στην ανάρρωσή τους,
- διεξαγωγή εκπαιδευτικών και μαθησιακών εργαστηρίων για τη διευκόλυνση της κοινωνικής τους ένταξης,
- προώθηση της συγκατοίκησης,
- διατήρηση επαφής με τους κατοίκους μετά το τέλος της διαμονής τους για να τους υποστηρίξουν, αν χρειαστεί,
- προώθηση του έργου επιδιώκοντας τη συνεργασία και τη συμμετοχή μεγάλου αριθμού εθελοντών.

Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η Murcia Acoge ήταν ένα από τα λίγα προγράμματα στέγασης που παρέμεναν ενεργά. Για το λόγο αυτό, έτυχε ιδιαίτερης αναγνώρισης από την Περιφερειακή Κυβέρνηση της Murcia. Η Murcia Acoge είναι υπεύθυνη για τη λειτουργία του προγράμματος. Η περιφερειακή κυβέρνηση της Μούρθια (Murcia) είναι ο χορηγός του προγράμματος. Η κυβέρνηση συνεργάζεται επίσης στενά με την Murcia Acoge μέσω των κοινωνικών υπηρεσιών.

Το πρόγραμμα αξιολογείται βάσει περιοδικών εκθέσεων και μέσω της καθημερινής παρακολούθησης από την ομάδα της Murcia Acoge. Πραγματοποιείται επίσης ετήσια αξιολόγηση, η οποία επικεντρώνεται κυρίως στα χαρακτηριστικά, τις ασθένειες και τις ανάγκες των μεταναστών.

Δομές φιλοξενίας για ασυνόδευτα παιδιά μετανάστες-Ελλάδα

Φορείς υλοποίησης: Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ)

Επί του παρόντος, συνολικά 4.176 ασυνόδευτα παιδιά μετανάστες (ΑΠΜ) ζουν στην Ελλάδα, με 62 δομές να λειτουργούν για τη φιλοξενία τους με συνολικά 1.637 θέσεις. Περίπου 2.844 ΑΠΜ διαμένουν σε καταλύματα, μακροχρόνιας διαμονής, συμπεριλαμβανομένων καταφυγίων και ημιαυτόνομων διαμερισμάτων, ή σε προσωρινά καταλύματα όπως ασφαλείς περιοχές και ξενοδοχεία. Περίπου 1.004 ΑΠΜ ζουν σε άτυπες ή ανασφαλείς συνθήκες στέγασης (σε χώρους καταλήψεων, άστεγα ή μετακινούνται συχνά μεταξύ διαφόρων τύπων καταλυμάτων) (ΕΚΚΑ, 2020).

Η έλλειψη κατάλληλων καταλυμάτων για τα ασυνόδευτα παιδιά μεταναστών στην Ελλάδα οδήγησε στην ίδρυση πρόσθετων εξειδικευμένων δομών φιλοξενίας, διασφαλίζοντας παράλληλα τη λειτουργία των υφιστάμενων. Το έργο αυτό περιλαμβάνει 6 δομές φιλοξενίας για ασυνόδευτα παιδιά μεταναστών στην Ελλάδα συνολικής χωρητικότητας έως 131 θέσεων. Η ΜΚΟ PRAKSIS διαχειριζόταν τις Δομές φιλοξενίας μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2018, ενώ ο ΔΟΜ ανέλαβε τη λειτουργία τους από την 1η Ιανουαρίου 2019.

Οι υπηρεσίες που παρέχονται από τον ΔΟΜ καλύπτουν τις βασικές ανάγκες των δικαιούχων παρέχοντας ψυχοκοινωνική υποστήριξη, νομική συμβουλευτική και εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Εκτός από τις κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, το έργο αυτό διασφαλίζει την ευημερία, την προστασία και την προσωπική ανάπτυξη των παιδιών μέσω εξατομικευμένων υπηρεσιών προστασίας από εξειδικευμένους επαγγελματίες (π.χ. άμεση ψυχοκοινωνική και νομική βοήθεια, εκπαιδευτικές δραστηριότητες) με στόχο την ένταξή τους στις τοπικές κοινότητες.

Οι δομές φιλοξενίας υποδέχονται τα ασυνόδευτα παιδιά μέσω ενός μηχανισμού τοποθέτησης που διαχειρίζεται η Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, σε στενή συνεργασία με την αρμόδια περιφερειακή Εισαγγελία Ανηλίκων. Το έργο υλοποιείται στις περιοχές της Αττικής, της Θεσσαλονίκης και της Πάτρας.

Συμβολή του Includ-EU στη στεγαστική ένταξη

Το Includ-EU θα περιλαμβάνει την υλοποίηση και αξιολόγηση συγκεκριμένων πιλοτικών δράσεων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Στην Ιταλία, η ANCI Toscana και ο ΔΟΜ υλοποιούν σε πιλοτική βάση ένα έργο για επένδυση σε ήδη υπάρχοντα τοπικά δίκτυα και ανάπτυξη ενός μοντέλου συνεργασίας μεταξύ του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την στεγαστική ενσωμάτωση.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας "Uneven opportunities. Immigrants and public residential housing in Toscana", που ανατέθηκε από το Τμήμα Πρόνοιας και Στεγαστικών Πολιτικών της Περιφέρειας της Τοσκάνης, η ανάγκη προώθησης της στεγαστικής ένταξης στην Τοσκάνη έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια. Αρχικά, πράγματι, η μετανάστευση ήταν κυρίως θηλυκού γένους και συνδεόταν με την οικιακή εργασία, με μικρές ή καθόλου στεγαστικές ανάγκες. Στη συνέχεια, η οικογενειακή επανένωση οδήγησε σε αύξηση της σταθερής μετανάστευσης και νέων στεγαστικών αναγκών.

Η ίδια έρευνα αποκάλυψε επίσης ότι η συντριπτική πλειονότητα των Πολιτών Τρίτων Χωρών ζει σε ενοικιαζόμενες κατοικίες: το 45 τοις εκατό σε αυτόνομη στέγαση και το 20 τοις εκατό με συγκατοίκηση ή στέγαση που παρέχεται από τον εργοδότη. Όσον αφορά τη κοινωνική στέγαση, η παρουσία των Πολιτών Τρίτων Χωρών αυξάνεται την τελευταία δεκαετία. Στη Φλωρεντία, για παράδειγμα, από 13,5 τοις εκατό το 2000 έφθασε στο 43 τοις εκατό το 2010. Ωστόσο, η πρόσβαση των μεταναστών σε κοινωνική στέγαση αποδείχθηκε δυσκολότερη από ό,τι για τους Ιταλούς και με διαφοροποιήσεις ανά δήμο.

Μετά την οικονομική κρίση του 2008, η ήδη δύσκολη εισοδηματική κατάσταση των Πολιτών Τρίτων Χωρών επιδεινώθηκε, με συνέπεια την αύξηση των πρόχειρων λύσεων στέγασης και των περιπτώσεων έξωσης. Επιπλέον, οι περιπτώσεις ακατάλληλης στέγασης ή στέγασης σε συνθήκες συνωστισμού και συγκατοίκησης παρέμειναν συχνότερα φαινόμενα μεταξύ των Πολιτών Τρίτων Χωρών από ό,τι μεταξύ των Ιταλών. Τέλος, οι άτυπες ή επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης παραμένουν ένα σημαντικό, αλλά συχνά μη ορατό φαινόμενο.

Το πιλοτικό έργο Includ-EU

Σκοπός του πιλοτικού έργου της ANCI Toscana είναι να αναπτύξει και να παράσχει ένα μοντέλο που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες προσωρινής στέγασης των μεταναστών που δεν δικαιούνται υπηρεσίες υποδοχής. Συγκεκριμένα, το πιλοτικό έργο θα επιδιώξει:

- την δημιουργία ενός μόνιμου δικτύου κοινωνικής υποστήριξης που θα βοηθήσει τους μετανάστες να βρουν νέα πατρίδα,
- την ενίσχυση της διαδικασίας ένταξης και χειραφέτησης,
- την δημιουργία και εδραίωση τοπικών εταιρικών σχέσεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την αντιμετώπιση έκτακτων στεγαστικών αναγκών,
- τον προσδιορισμό κατευθυντήριων γραμμών για το σχεδιασμό και τη διαχείριση των συμμετοχικών έργων, ώστε να υποστηριχθεί η μεταβιβασιμότητα του ίδιου του πιλοτικού έργου.

Είναι σημαντικό ότι το πιλοτικό έργο θα βασίζεται σε μια συμμετοχική και πειραματική προσέγγιση. Αυτό σημαίνει ότι θα συμπεριλάβει τους Πολίτες Τρίτων Χωρών σε υπό εξέλιξη συνεργατικά έργα στέγασης που υλοποιούνται επί του παρόντος από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς στην Τοσκάνη.

Το πρώτο βήμα του έργου συνίσταται στη χαρτογράφηση και την ανάλυση των διαφόρων χωρικών απαντήσεων στις ανάγκες προσωρινής στέγασης των Πολιτών Τρίτων Χωρών και στην επιλογή τριών περιοχών για συμμετοχή στην παρατήρηση ή στην επιτόπια δοκιμή. Το τρίτο βήμα αφορά την εμπλοκή, την ακρόαση και τη συμμετοχή μιας ομάδας μεταναστών σε εργαστήρια συν-σχεδιασμού μαζί με κατοίκους τοπικών κοινοτήτων. Το βήμα αυτό θα έχει ως στόχο την επεξεργασία κοινών λύσεων. Στο τελευταίο μέρος θα εξεταστεί η υλοποίηση του έργου για να εξαχθούν συμπεράσματα για την αναπαραγωγή του.

Συνολικά, τα αναμενόμενα αποτελέσματα του πιλοτικού έργου θα είναι:

- η διασφάλιση ότι οι δικαιούχοι έχουν κύριο ρόλο στην οργάνωση και διαχείριση της κατοικίας τους, μεγαλύτερη αλληλεπίδραση με τη στεγαστική κοινότητα και από κοινού διαχείριση του κόστους στέγασης,
- η παροχή νέων εργαλείων και κοινωνικών πόρων στις τοπικές κοινότητες για την κάλυψη των στεγαστικών αναγκών των Πολιτών Τρίτων Χωρών,
- η ενσωμάτωση της συμμετοχικής προσέγγισης και του συνεργατικού μοντέλου στέγασης στη διαδικασία διακυβέρνησης των πόλεων,
- η ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων του πιλοτικού σχεδίου Includ-EU στις περιφερειακές πολιτικές υποδοχής, ένταξης και κοινωνικής συνοχής.

Συμπεράσματα

Η πρόσβαση σε κατάλληλη στέγαση αποτελεί όλο και μεγαλύτερη πρόκληση για τους ανθρώπους που διαβιώνουν στην ΕΕ. Ανάμεσά τους, οι Πολίτες Τρίτων Χωρών επιβαρύνονται ιδιαίτερα από το κόστος στέγασης και δυσκολεύονται να έχουν πρόσβαση στην αγορά ακινήτων λόγω της αύξησης τιμών, των διακρίσεων και των εμποδίων στην πρόσβαση στις υπηρεσίες. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός αυτό και προκειμένου να διαφυλαχθεί το δικαίωμα στη στέγαση για όλους, συμπεριλαμβανομένων των Πολιτών Τρίτων Χωρών, είναι σημαντικό να θεσπιστούν μέτρα που προωθούν την στεγαστική ένταξη και να αντισταθμίσουν τις ανισότητες στον τομέα αυτό.

- ⇒ Αυτή η επισκόπηση των βέλτιστων πρακτικών για την πρόσβαση στη στέγαση σε όλες τις χώρες της ΕΕ υποδηλώνει ότι οι ακόλουθες δράσεις είναι απαραίτητες για την προάσπιση του δικαιώματος στέγασης των Πολιτών Τρίτων Χωρών:
- ⇒ **Παροχή ολιστικής στεγαστικής υποστήριξης:** για να είναι αποτελεσματικές και μακροχρόνιες, οι δράσεις στον τομέα της στεγαστικής ένταξης θα πρέπει να περιλαμβάνουν υλική υποστήριξη (π.χ. προσωρινή ήπιο μακροπρόθεσμη στέγαση) και οικονομικά μέτρα (π.χ. κεφάλαια εγγύησης). Θα πρέπει επίσης να επιδιώκουν στόχους ευρύτερης κοινωνικής ένταξης, να υποστηρίζουν τη συμμετοχή σε τοπικά δίκτυα και την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και άλλες υπηρεσίες.
- ⇒ **Καθιέρωση πολυεπίπεδων εταιρικών σχέσεων:** παραδείγματα από τις Include-EU χώρες δείχνουν ότι είναι βασικό να προωθηθεί η συνεργασία εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών και ενδιαφερομένων μερών προκειμένου να αναπτυχθούν καινοτόμα στεγαστικά έργα.
- ⇒ **Εμπλοκή των Πολιτών Τρίτων Χωρών:** Για την επιτυχία αυτών των έργων, είναι επίσης ζωτικής σημασίας η συμμετοχή των Πολιτών Τρίτων Χωρών και των τοπικών κοινοτήτων στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των έργων. Όπως δείχνουν οι καλές πρακτικές που παρουσιάζονται στην παρούσα ενημέρωση, αυτό μπορεί να επιτευχθεί με διάφορους τρόπους ανάλογα με τον τύπο του έργου και τις υφιστάμενες συνθήκες.
- ⇒ **Υιοθέτηση εκτεταμένων μέτρων στεγαστικής ένταξη** προς όφελος μεγαλύτερων τμημάτων του πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων των έργων αστικής ανάπλασης: Η στεγαστική ένταξη των Πολιτών Τρίτων Χωρών μπορεί και πρέπει να ωφελεί ολόκληρη την κοινότητα που εμπλέκεται. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί, για παράδειγμα, με το να ξεκινούν από τις ανάγκες της τοπικής κοινότητας κατά το σχεδιασμό των έργων στεγαστικής ένταξης, ή με το άνοιγμα των τελευταίων σε άλλους κατοίκους που αντιμετωπίζουν παρόμοια στεγαστικά προβλήματα.
- ⇒ **Σχεδιασμός στοχευμένων παρεμβάσεων:** οι πρακτικές και οι πολιτικές στεγαστικής ένταξης θα πρέπει να είναι χωρίς αποκλεισμούς και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες συγκεκριμένων ομάδων Πολιτών Τρίτων Χωρών, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων παιδιών μεταναστών, των

ατόμων που πάσχουν από σοβαρές ασθένειες, των εποχιακών εργαζομένων και των θυμάτων έμφυλης βίας. Γενικότερα, είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι, ενώ ένα αυξανόμενο ποσοστό του πληθυσμού της ΕΕ αντιμετωπίζει στεγαστικές δυσκολίες, οι Πολίτες Τρίτων Χωρών αντιμετωπίζουν ειδικές και, από ορισμένες απόψεις, μεγαλύτερες προκλήσεις σε σύγκριση με άλλες ομάδες κατοίκων, για παράδειγμα λόγω γλωσσικών εμποδίων και διακρίσεων.

- ⇒ **Συστηματική συλλογή στεγαστικών δεδομένων για το σχεδιασμό αποτελεσματικότερων, τεκμηριωμένων πολιτικών:** είναι επίσης σημαντικό να γίνει συστηματική συλλογή δεδομένων σχετικά με την εξέλιξη της δυναμικής της αγοράς κατοικίας, την πρόσβαση των Πολιτών Τρίτων Χωρών στη στέγαση και τις τοπικές στεγαστικές ανάγκες. Η διαθεσιμότητα δεδομένων σχετικά με την πρόσβαση των Πολιτών Τρίτων Χωρών στη στέγαση θα βελτίωνε το σχεδιασμό της πολιτικής και θα εξασφάλιζε ότι οι δράσεις στον τομέα αυτό θα αντιμετώπιζαν τις πραγματικές ανάγκες και προκλήσεις.
- ⇒ **Ολοκληρωμένη προσέγγιση** της στέγασης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης: η στεγαστική και η κοινωνική πολιτική είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους. Οι απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές απαιτούν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για να εξασφαλιστεί η πρόσβαση σε άλλες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της υγείας και της εκπαίδευσης. Η στεγαστική ένταξη στα αστικά πλαίσια απαιτεί συνοδευτικά μέτρα για την πρόσβαση στις υπηρεσίες και την αντιμετώπιση των κινδύνων του διαχωρισμού και του αποκλεισμού.

Βιβλιογραφία

- ΕΚΚΑ 2020. *Situation Update: Unaccompanied Children (UAC) in Greece, 15 December 2020* | [E.K.K.A. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης - ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ \(ekka.org.gr\)](https://ekka.org.gr) (Προσπελάστηκε στις 23 Ιουνίου 2021).
- Eurostat 2020.a *Housing in Europe. Statistics Visualised*. 2020 Edition, Brussels.
- Eurostat 2020b. *Migrant Integration Statistics – Housing* | [Migrant integration statistics - housing - Statistics Explained \(europa.eu\)](https://europa.eu) (Προσπελάστηκε στις 23 Ιουνίου 2021).
- FEANTSA and Fondation Abbé Pierre 2018. *Third overview on housing exclusion in Europe, Brussels*.
- FEANTSA 2012. *On the way home? FEANTSA monitoring report on homelessness and homeless policies in Europe, Brussels*.
- Housing Europe 2021. *The State of Housing in Europe 2021*.
- International Organization for Migration (IOM) 2019. *Access to housing for International Protection Holders*. Research carried out within the DG REFORM Project “Technical Support for the Implementation of the National Plan for the Integration of International Protection Holders in Italy”, IOM, Rome.
- ISTAT 2015. *Le Persone senza Dimora in Italia. Anno 2014* (Προσπελάστηκε στις 23 Ιουνίου 2021).
- Kourachanis, N. 2015 Confronting homelessness in Greece during a time of crisis. *Social Cohesion and Development*, 10(2): 113-129.
- Κουραχάνης, Ν. 2017, Κοινωνικές Πολιτικές Στέγασης. Η Ελληνική Υπολειμματική Προσέγγιση, Αθήνα: Παπαζήση.
- OECD/European Union 2015 *Immigrants and housing, Indicators of Immigrant Integration 2015: Settling In*. OECD Publishing, Paris/European Union, Brussels.

Include-EU

Στέγαση

